

HVILKET FLAG ER DETTE?

Kosovos politikere er sikre på, at de kan styre den ny nation bedre end FN, der snart er på vej ud. Men udfordringerne er massive: Hver anden kosovar er arbejdsløs, og elektriciteten virker stadig ikke. Hvis er skylden? *Udvikling* var i Kosovo. LÆS SIDE 3.

Foto: Christian Korsgaard/MS.

DEMOKRATISK DEROUTE

NICARAGUAS ØVERSTE VALGRÅD SENDER TO OPPOSITIONSPARTIER UD I DET POLITISKE MØRKE OG LEDER LANDET IND I TVIVLSOM, UDEMOKRATISK BLINDGYDE. LÆS SIDE 7.

ud>ikling

NYHEDER OG DEBAT OM
UDVIKLINGSBISTAND

Juli Nr. 05/2008

Ti unge nepalesiske kvinder nåede i slutningen af maj toppen af verdens højeste bjerg. Foto: F.I.W.S.E.

SÅDAN KAN **U-LANDSKVINDER** OGSÅ SE UD

Danida har støttet ti unge nepalesiske kvinder i at nå toppen af verdens højeste bjerg for at sætte fokus på FN's 2015 Mål nummer tre: at sikre kvinder økonomisk ligestilling.

Det gav overskrifter i de nepalesiske medier, da ti kvindelige bjergbestigere i slutningen af maj nåede toppen af Mount Everest. Hovedhistorien var, at ekspeditionen udelukkende bestod af kvinder. Selv om kun få nepalesiske medier direkte omtaler 2015 Målene, er der fokus på den diskriminering, de kvindelige bjergbestigere har mødt undervejs i deres karriere. Ekspeditionens leder, 27-årige Susmita Maskey siger:

– Under forberedelserne sagde folk, at vi ville blive båret af mænd det sidste stykke. Efter vi kom ned i god behold hørte jeg: 'Ok, nu er det virkelig blevet nemt at bestige Everest'. Det viser, hvor svært folk har ved at acceptere vores succes. **Læs side 5.**

GOD SOMMER! UDVIKLING ER TILBAGE IGEN DEN 7. SEPTEMBER. BESØG OS PÅ WWW.UDVIKLING.DK

INDHOLD

BÅDE ALBYLER OG AMULETTER VIRKER

Behandlere i henholdsvis hvide kitler og traditionelle klædedragter – som Juana Quispe her – har i årtier kæmpet om magten til at helbrede bolivianernes sygdomme. Våbnene var piller og pencilin eller forbandelser og plantemedicin. Men nu deler behandlerne kontorer eller i hvert fald patienter i højlandsregionen Chuquisaca.

Læs side 11-12.

Foto: Lise Josefsen Hermann.

FLYGTNINGE-DIPLOMAT TALER UD

I årtier har Søren Jessen-Petersen både været i toppen af flygtningediplomatiet og været i felten hos flygtningene. Det er der nu kommet en engageret bog ud af, som giver et levende indtryk af de seneste årtiers største flygtningetragedier og de komplekse politiske spil, der ligger bag. Det er der kommet en ærlig og interessant bog ud af.

Læs anmeldelsen side 19.

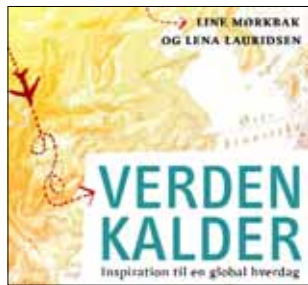

Foto: Sine Larsen/Politico

VERDEN KALDER

Nu er den her: Håndbogen for udstationeringer. Udvikling anmelder bogen, hvor over 103 familier deler ud af erfaringer. Men hvorfor berører bogen overhovedet ikke et ømtåleligt emne som delebørn? Og hvor er de homoseksuelle, der trods alt udgør 10 pct. af alle par?

Læs anmeldelse side 20.

ud>ikling

Udgives af Danida, Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2, 1448 København K

Telefon 3392 0000, Fax 3392 0710

34. årgang. Udkommer otte gange om året. Trykoplæg: 13.200

ISBN nr. 978-87-7667-965-1 (papirversion)

ISBN nr. 978-87-7667-966-8 (netversion)

ISSN nr. 0106-0570

Abonnement: (gratis), adresseændringer og udsendelse

www.udvikling.dk eller kontakt Schultz Distribution:

schultz@schultz-grafisk.dk, telefon 43 22 73 00

Redaktion:

Redaktør: Stefan Katić (sk) (stekat@um.dk) 2526 7637

Journalist: Morten Østervang (mø) (morost@um.dk) 3392 0161

Journalistpraktikant: Signe Hauerberg Damkjær (sigdam@um.dk) 3392 0066

Ansvarshavende iflg. presseloven: Kontorchef Eva Egesborg Hansen (PDK)

Redaktionen afsluttet den 3. juli, 2008

Annoncesalg: Christian Irgens (chirig@um.dk) 3392 1384

Nyt om navne: avisenudvikling@um.dk

Layout: Og Jensen

Tryk:

Skive Folkeblad. Trykt på svanemærket papir med miljøvenlige farver.

www.udvikling.dk. Her findes blandt andet tidligere numre og artikelbibliotek.

Tidligere numre på tryk kan rekvireres fra Netboghandelen på:

www.danida-publikationer.dk eller hos DBK Logistik Service på telefon 3269 7788.

Artikler i Udvikling udtrykker ikke nødvendigvis

Udenrigsministeriets synspunkter.

NYT FRA STYRELSEN

OGSÅ FÆNGSLET I SØNDER OMME ER MED

Af Stefan Katić

LIGE NU GÅR der nogle unge kriminelle rundt i et ungdomsfængsel nede i Marokko og dyrker den landbrugsjord, som hører til fængslet. På et tidspunkt har de afsonet deres dom og skal ud og søge arbejde i det marokkanske samfund. Og så vil de være lidt bedre stillet end før.

For fængslet i Ali-Moumen tilbyder nemlig de unge afsonere en landbrugsteknisk uddannelse, der klæder dem på til et job inden for landbruget, som stadig beskæftiger godt 45 pct. af arbejdsstyrken i det nordafrikanske land.

At Ali-Moumen-fængslet nu kan tilbyde de unge indsætte en relevant uddannelse, skyldes såmænd et samarbejde med Statsfængslet i Sdr. Omme. Det er hensigten, at resultaterne fra dette pilotprojekt skal udbredes til andre fængsler.

At fængslerne i Ali-Moumen og Sdr. Omme har fundet hinanden, skyldes programmet Det arabiske Initiativ, hvor Danmark i dag navnlig samarbejder med Marokko og to andre lande i regionen, nemlig Jordan og Yemen. Samarbejdet mellem fængslerne er en dialog mellem institutioner, der i det daglige ikke arbejder med udviklingsbistand.

Samarbejdet mellem danske og arabiske græsrodder og institutioner tæller en bred vifte af aktører og aktiviteter. Deltagerne på dansk side strækker sig lige fra Dannerhuset over Folketingets Ombudsmand, Nordjydske Medier og til Zentropa Film. Projekterne går lige fra en kampagne i Yemen mod (for) tidlige ægteskaber, over støtte til medier og fri presse i regionen og til Mubarak Public Library i Kairo.

Det arabiske Initiativs status var på dagsordenen ved det seneste møde, 4. juni, i Danidas styrelse.

Af oplægget fremgik det, at antallet af danske organisationer, myndigheder og mediehuse, der lægger tid og engagement i et projekt inden for Initiativet, i løbet af blot de seneste to år er steget fra 50 til 120. Ikke ligefrem noget stærkt vidnesbyrd om berøringsangst over for den muslimske verden.

Bistand i politisk minefelt

Men hov, hvad med de to tegningsager? vil den opmærksomme læser måske spørge.

Det er ingen hemmelighed, at tegningsagen (Muhammed-krisen) i 2006 og den efterfølgende genoptryknings-sag i år har slidt noget på Danmarks image i Mellemøsten. Begge gange har det betydet, at aktiviteter har måttet stilles på stand by i kortere perioder. Men kun enkelte projekter, eller planlagte projekter, har helt måttet opgives.

I oplægget til styrelsen erkendes det, at der med især tegninge-sagerne nu er tale om 'ændrede rammebetingelser'. Men også andre faktorer har ændret rammen for Det arabiske Initiativ. Der foregår i dag en skærpet kamp mellem regimer og opposition i mange af landene – bl.a. udløst af stigende fødevarerpriser, som rammer de fattigste hårdt. Det gør det ikke nemmere at dreje fokus over på reformer.

Udfordringer skorter det altså ikke på. Og så er midlerne til Det arabiske Initiativ tilmed relativt

begrænsede – 100 mio. kr. om året ud af en samlet, dansk bistand på 13,7 mia. kr. Så hvordan finde frem til, hvordan disse relativt få penge bruges bedst muligt?

Her har Udenrigsministeriet valgt at læne sig op ad den Arab Human Development rapport, som FN's udviklingsprogram UNDP årligt publicerer – en rapport, som hvert år ganske præcist afdækker svaghederne i den arabiske verden. UNDP peger på tre hovedudfordringer for udvikling i Mellemøsten:

1. Fremme af frihedsrettigheder og god regeringsførelse
2. Udvikling af videnssamfund
3. Fremme af ligestilling og kvinders deltagelse i samfundslivet

Hvor er nydanskerne?

Det er præcist inden for disse tre områder, de dansk-finansierede dialog-projekter opererer. Netop ordet dialog går igen i materialerne om Det arabiske Initiativ – i lyset af tegningsagerne overvejes det tilmed at styrke dialog-aspektet yderligere.

De lange lister af igangværende projekter vidner om, at der sker masser af spændende ting – såsom samarbejdet mellem de to fængsler i Sdr. Omme og Marokko.

På tre konkrete områder er Det arabiske Initiativ dog ikke kommet så langt, som man gerne ville: Der er for få akademiske samarbejdsprojekter mellem universitetsverdenen i Danmark og de arabiske lande. Samspillet med dansk erhvervsliv bør styrkes. Og så ville det være et stort plus i langt højere grad at få inddraget nydanskere med rødder i regionen med al deres viden og kontakter, lød det i oplægget til styrelsen.

Der er nemlig ikke mange nydanskere i en hvid bistands-brancher, der udefra set godt kunne ligne en lukket fest. Desuden er branchen temmelig 'ord-producerende', mens unge nydanskere fortsat foretrækker tekniske og konkrete uddannelser.

Lad os håbe, at det lykkes for Det arabiske Initiativ at få mobiliseret nydanskere med mellemøstbaggrund. Det kunne måske videreudvikle initiativet til nye spændende former – og målgrupper – vi endnu ikke har set.

NYE BEVILLINGER

Danidas styrelse tiltrådte følgende bevillinger i juni måned:

- Burkina Faso. Støtte til makroøkonomiske reformer – 275 mio. kr.
- Liberia. Eftergivelse af gæld – 161 mio. kr.
- Burkina Faso. Støtte til god regeringsførelse – 130 mio. kr.
- Hiv/aids og befolkningsprogrammer – 85 mio. kr.
- Aids/UNAIDS 65 mio. kr.
- Bhutan. God regeringsførelse/ bruttonationaltallykke – 50 mio. kr.
- Unicef – bekæmpelse af underernæring i Afrika – 47,4 mio. kr.
- Dansk Flygtningehjælp, humanitære indsatser – 44,4 mio. kr.
- Uganda. Anti-korrupsionsprogram, fase II – 18 mio. kr.
- Jenin-LDP (Vestbredden). Lokal udvikling – 12 mio. kr.

Landerammen til Afghanistan øges fra 200 til 400 mio. kr. Efterhånden som målene nås, skal den militære indsats nedtones, og mere støtte gives til civilt arbejde – ikke mindst bekæmpelse af korruption.

Tekst og foto: Keld Broksø, Herat

TROEN PÅ AT dansk bistand nytter i Afghanistan er intakt, men der er enorme behov og udfordringer i form af korruption, dårlige uddannelser og manglende sikkerhed. Danmark møder udfordringerne med en fordoblet bistand inden for landerammen – og med en ny strategi for den danske indsats i Afghanistan 2008-2012.

På en donor-konference i Paris i juni meldte Danmark ud med en fordobling af landerammen fra 200 til 400 mio. kr. om året frem til 2012 primært til uddannelse, sundhed, veje, landbrug og elektricitet. Fordoblingen gælder ikke NGO-bistanden og den militære indsats. De ekstra penge kommer fra en omprioritering i u-landsrammen, som ifølge regeringsgrundlaget skal stige. Regeringens prioriteter fastholdes altså – blandt andet målet om at yde 2/3 af den bilaterale bistand til Afrika.

Få dage efter Paris-konferencen kom også den ny strategi: Danmark vil styrke den civile indsats i Afghanistan og gradvist give militæret en mere tilbagetrukket rolle.

”Den danske indsats skal i stigende grad fokusere på træning og uddannelse”, fastslår strategien, som synes rensat for illusioner om, at genopbygningen bliver nem.

”Afghanistan ventes i årene fremover fortsat at være ustabil (...). En stabil udvikling kræver mærkbare fremskridt for befolkningen”, hedder det således i strategien.

En del af bistanden skal fremme god regeringsførelse, for afghanterne får også kritik:

”Afghanistan er et af de mest korrupte lande i verden. Der har udviklet sig en korruptionskultur, som det vil tage mange år at gøre op med.”

Træning af læger

Prøvelserne for dansk bistand ses eksempelvis i Vest-Afghanistan hos Den Danske Afghanistan Komité, en af de få danske NGO'er, som arbejder i landet. Komiteen får årligt 12 mio.

BORGFRED OM AFGHANISTAN EFTER SVÆRDSLAG

Afghanistan-strategien har støtte efter sværdslag. Dansk Folkepartis Søren Espersen roser udenrigsministeren. Enhedslisten og SF afviser mere militær, men roser øget bistand.

Venteværelse på Den Danske Afghanistan Komités hospital i Gozarah udenfor Herat. Forebyggelsen er som meget andet på begynderstadiet i bistanden til Afghanistan. Dagens projekt er at forklare mødrene, at amning er bedre end pulvermælk.

DANMARK FORDOBLER BISTAND TIL AFGHANISTAN

kr. fra Danida til sit arbejde. Komiteen har et hospital i Gozarah samt sundhedsklinikker og mobile sundhedsteams. Der er gode statistikker for vaccinationer og operationer. Ifølge FN-organisationen UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) har 80 pct. af afghanterne nu adgang til sundhedsydelser mod 20 pct. i 2002. På hospitalet kan Den Danske Afghanistan Komité's projektdirektør, Inge-Lise Aaen, fortælle, at gode resultater kommer på trods af sikkerhedsproblemer, korruption og manglende uddannelse.

Af Keld Broksø

I APPELRETEN i Kabul var der 15. juni retsmøde mod den afghanske journaliststuderende, Parwiz Kambakhsh, som er dødsdømt for blasfemi. Igen blev appelsagen sparket til hjørne. Den uafklarede sag (ved redaktionens slutning) er én af de knaster, der forgiftede debatten. Men med den nye Afghanistan-strategi er der borgfred – undtaget Enhedslisten og SF.

– Jeg tror ikke længere på, at Kambakhsh henrettes, siger Dansk Folkepartis udenrigsordfører, Søren Espersen, som ellers ville trække Afghanistan-støtten tilbage.

Nu tror han på en blasfemidom for på internettet at diskutere kvinders rolle i islam.

– Nogle afghanske læger kan kun det samme som studerende hjemme på andet år på sygeplejeskolen, konstaterer Inge-Lise Aaen.

En af ideerne med hospitalet er netop at træne lægerne. Der er fremskridt, men det kan hurtigt gå galt igen: Kun en halv snes kilometer fra hospitalet er der infiltration fra Taliban. I februar blev fire medarbejdere kidnappet et par døgn. Men de afghanske læger opererer videre på abnorme lidelser som nyresten på størrelse med blommer.

Forebyggelsen på sundhedsområdet er også på begynderstadiet. Mødrene skal lære, at

amning er bedre end pulvermælk, og fødslerne kan være rene mareridt, når kvinderne ikke når hospitalet eller klinikkerne i tide.

Korruptionen trives

Da præsident Hamid Karzai i juni talte i Paris lovende han at bremse korruptionen. Det ville også glæde Inge-Lise Aaen, som fortæller, at nogle læger ordinerer medicin, som ikke findes på hospitalets apotek. Derfor henviser de til deres eget eller en vens apotek. Tit gælder det medicin, som de fattige end ikke har brug for. (Fortsættes side 4)

Det har han det ok med, for også Danmark kan dømme for blasfemi.

Søren Espersen var også kritisk mod øget bistand. Den nye fordobling var han dog selv med til.

– Det var vigtigt for regeringen at flytte bistand til Afghanistan. Vi fik samtidig at vide fra soldaterne, at når de nedkæmpede Taliban var det væsentligt med genopbygning, forklarer Søren Espersen, som er tilfreds med, at der øges fra 665 til 750 soldater.

Til gengæld skal militæret reduceres som målene nås. Det bærer præg af kompromis.

– Vi har støtte fra radikale og socialdemokraterne. Vi er kommet hinanden i møde. Udenrigsministeren bør roses for, han magte-

de det. Det var ikke nemt, konstaterer Søren Espersen.

Enhedslisten stemmer dog mod flere soldater.

– Øget bistand er rigtig, men hovedvægten er på militær. Vi skal løsrive os fra USA og FN må begynde forfra, siger Enhedslistens Frank Aaen.

– Med solid bistand og løsrivelse fra USA kan man få fredsftaler med dele af Taliban. Andre må man beskytte sig mod med fredsbevarende styrker, mener Frank Aaen.

Holger K. Nielsen (SF), konstaterer, at på kort sigt øges militæret.

– Det er svært at se en exit-strategi, mener Holger K. Nielsen.

(fortsat fra side 3)

– Det er hensynsløst, siger Inge-Lise Aaen. Korruptionen trives, viser også et besøg hos Golam Babub, som er distriktsguvernør for Gozarah. Ikke alene 'arvede' han stillingen fra broderen, der blev skudt. Distriktsguvernørens liste af krav bærer også præg af personlige interesser: Han vil have, at Den Danske Afghanistan Komité opretter to klinikker i områder, hvor der ikke er patienter nok, men hvor han har politiske forbindelser. Han vil også have sendt en politisk allieret læge, som er ramt af en mindre hjerneblødning, til betalt behandling i Iran eller Pakistan.

– Guvernøren vil styre vores projekt, konstaterer Inge-Lise Aaen.

Det får han ikke lov til, men Inge-Lise Aaen er nødt til at samarbejde – og det er en balancegang.

Mere bistand – trods alt

Afghanistans delegation satte i Paris målene inden for sundhed, uddannelse, veje, landbrug, elektricitet og sikkerhed. For Hamid Karzai er der dog forskel fra donormødet i Tokyo i 2002, hvor han blev set som en frelser af Afghanistan, og til i dag, hvor lande som Danmark nok vil hjælpe mere, men har flere krav. Hamid Karzai opnåede foreløbig kun tilsagn om 21 ud af de 50 milliarder dollars, han ønskede. Donorerne vil nemlig se mere bekæmpelse af narkoøkonomi og korruption. Det lovede Karzai – lige som han vil øge skatterne til at dække 10 pct. af nationalbudgettet.

Guvernøren vil styre vores projekt. Det får han ikke lov til, men det er en balancegang.

Projektdirektør Inge-Lise Aaen, Herat.

Direktøren for økonomiministeriets afdeling i Herat, Abdul Naser Aswadi, erkender, at der stort set ikke er andre skatteindtægter end told.

– Skattesystemet fungerer ikke perfekt, indrømmer han, og forklarer det i Herat med et svært skift fra den berømte, enevældige guvernør og krigsherre, Ismael Khan, til en regeringsudpeget guvernør.

– Når vi skifter til et demokrati giver det problemer, siger Abdul Naser Aswadi.

Danmarks nye bistandsstrategi for Afghanistan blev i juni i Udenrigspolitisk Nævn bakket op af det brede flertal bag Afghanistan politikken bestående af Dansk Folkeparti, Venstre, Konservative, Socialdemokraterne, Ny Alliance og Det Radikale Venstre.

Keld Broksø er freelance-journalist og besøgte Afghanistan i juni måned.

Nu tager egypterne selv over. Her Danida-projektet 'Integrated Rural Technology Center for Training and Production' i landsbyen Basaisa. Foto: Jørgen Schytte.

DANIDA SIGER FARVEL I EGYPTEN

Ved udgangen af i år trækker Danida sig fra det dansk-egyptiske miljøsektorprogram, og dermed slutter Egypten også med at være dansk programsamarbejdsland. Til gengæld ønsker Danmark at styrke de to landes politiske forbindelser.

Af Marlene Lyhne Sørensen

RENERE TEKNOLOGI og mere miljøbeskyttelse er blandt de tiltag, som et dansk-egyptisk miljøsektorprogram har bidraget til siden starten i 2001. Og selvom der er stor tilfredshed med programmet både fra egyptisk og dansk side, så slutter det med udgangen af 2008. Der sættes hermed også punktum for Egypten som dansk programsamarbejdsland.

– Egypten har passeret visse fattigdomsindikatorer og er nu på vej til at blive et mellemindkomstland. Vores partner har opnået den træning samt udstyr og knowhow, som gør, at de selv kan køre programmet videre, og selv om der er udtrykt håb og ønske om, at den danske støtte fortsætter, ved de også, at det fra starten har været hensigten, at Danmark trækker sig ud, når programmet anses for at være bæredygtigt. Og det gør det nu, siger Dina Hamed, programmerarbejder for udvikling på den danske ambassade i Cairo.

Det bilaterale samarbejde og udfasningen af Egypten som hovedmodtager for dansk bistand blev diskuteret under Højniveauforhandlinger i februar 2008, og den danske delegation med Tomas Anker Christensen i spidsen noterede med tilfredshed, at miljøsektorprogrammet har vist sig at være et

sandt partnerskab med Egypten i føresædet.

– Det er lidt paradoksalt, men faktisk er programmet kørt rigtig godt, siden den danske regering i 2001-2002 besluttede at udfase Egypten som programsamarbejdsland. Det er vores vurdering, at Egypten kan føre resultaterne videre, siger Tomas Anker Christensen, kontorchef i Udenrigsministeriets kontor for Mellemøsten og Nordafrika.

Politik fremfor bistand

Danmark har trukket sig ud af en stribe sektorprogrammer i Egypten de senere år, og som et af de sidste er turen nu kommet til miljøsektorprogrammet, inden der med udgangen af 2008 helt lukkes og slukkes for Egypten som programsamarbejdsland.

Målet for dansk udviklingspolitik vil fremover være, at 2/3 af dansk bistand skal gå til Afrika, især landene syd for Sahara, og mens den normale programbistand til Egypten derfor bliver stoppet, styrker Danmark sine forbindelser til Mellemøsten og Nordafrika via politiske kontakter, åbning af nye ambassader og via støtte kanaliseret gennem Det arabiske Initiativ og erhvervsamarbejde.

Blandt andet er der planlagt et bibliotek i en fattig bydel i Cairo, som skal forbedre befolkningens muligheder for at søge viden. Danmark bidrager blandt andet med indretning og uddannelse af bibliotekarere.

Biblioteket er et led i Det arabiske Initiativ i lighed med det Dansk-Egyptiske Dialoginstituttet, og tanken er at præge Egypten i en reformorienteret retning.

Mens omdannelsen af den egyptiske regering i 2004 førte til en forholdsvis høj prioritering af de økonomiske og politiske reformer, så synes reformarbejdet nu at være gået i stå.

Marlene Lyhne Sørensen er freelancejournalist.

NORGE OG SVERIGE OPLYSER MERE END DANMARK

Norge og Sverige bruger langt flere penge end Danmark på oplysning om udviklingsbistand, skriver det nordiske nyhedsbrev om udviklingsbistand, *Development Today*. Ifølge konsulentvirksomheden Rambøll Management er det danske budget til u-landsoplysning faldet fra 61 mio. danske kr. i 2001 til 40 mio. kr. sidste år. Imens har Sverige øget oplysningsbudgettet fra 114 mio. svenske kr. til 170 mio. I den samme syv-års periode er Norge gået fra at bruge 71 mio. norske kr. på oplysning til 115 mio. Derudover kan svenske NGO'er bruge ti procent af deres årlige statsstøtte på oplysning, mens danske NGO'er blot kan bruge to procent. Resultaterne kommer fra et såkaldt forstudie af Danidas oplysning, der skal bruges til en egentlig evaluering af området, som konsulentfirmaerne Cowi og Danicom skal stå for. /SD

ØGEDE MIDLER TIL UDVIKLINGSFORSKNING

Regeringen giver i år flere penge til udviklingsforskning. Samlet set har Det Rådgivende Forskningsfaglige Udvalg (FFU) fordelt 117 mio. kr. inden for områderne medicin og sundhed, god regeringsførelse og miljø, bæredygtighed og energi. Regeringen har i 2008 tilført forskningsmidlerne en ekstrabevilling på 25 mio. kr. til forskning vedr. medicin og sundhed i udviklingslandene, oplyser udviklingsminister Ulla Tørnæs. En oversigt over de bevilligede projekter kan ses på www.danidadevforum.um.dk. /SD

NY AFRIKANSK KUNST I RUNDETAARN

Rundetaarn sætter fokus på ny afrikansk kunst med udstillingen AFRICA/NOW der kører frem til den 3. august. Afrika er på vej ind i en ny æra, der forbinder kontinentet med det globale fællesskab. Midt i det hele står de afrikanske kunstnere, der på tværs af landegrænser, medier og udtryk fastlægger en kunstnerisk identitet for deres samtid, som er helt unik, og som nu står for at formidle et helt kontinents alsidighed, hedder det i programmet. Det gør de mere end 30 yngre, afrikanske kunstnere fra ti afrikanske lande gennem malerier, fotos og skulpturer, hvor de gennem humor og skønhed giver et friskt billede af Afrika. Udstillingens kunstnere kommer fra bl.a. Kenya, Tanzania, Uganda, Den Demokratiske Republik Congo, Mali, Burkina Faso og Zimbabwe. Udstillingen er et samarbejde mellem thorupART i Danmark, Nordnorsk Kunstcenter på Lofoten og Tampere Kunstmuseum i Finland. /SD

LÆS MERE

Strategipapiret 'Den danske indsats i Afghanistan 2008-2012' kan ses på: www.afghanistan.um.dk

DANIDA-STØTTET 2015- EKSPEDITION PÅ EVEREST

Ti unge nepalesiske kvinder når toppen af verdens højeste bjerg – med støtte fra Danida og andre internationale donorer. Målet er at få budskabet om ligestilling og kvinders kompetencer – også til at bestige bjerge – fortalt i de lokale medier.

Af Line Wolf Nielsen

VERDENS HØJESTE bjerg er 8.848 meter højt og ligger i Nepal. Selv om det er 55 år siden, de første to mænd nåede toppen af Mount Everest, er nepalesiske medier fortsat flinke til at omtale de ekspeditioner, der prøver kræfter med den tynde luft og de stejle klipper – især når en ny rekord eller en god fortælling er på spil. I denne sæson har de nepalesiske aviser blandt andet skrevet om et team med både mor og datter og om aldersrekorden, der blev slået to gange på tre dage.

Det gav også overskrifter, da ti kvindelige nepalesiske bjergbestigere i alderen 17-27 år i slutningen af maj nåede toppen. Fokus var især på gruppens sammensætning, der gik på tværs af skel mellem etniske grupper og høj- og lavkaster. At ekspeditionen udelukkende bestod af kvinder – også når det kom til bærelere og chauffører, var dog hovedhistorien.

Og kvindevinklen har passet de internationale sponsorer godt.

Utraditionelt projekt

– Dette er en god historie om, at også spinkle nepalesiske kvinder kan gennemføre en Everest-ekspedition. De var et godt team og illustrerer på bedste vis, at Nepal *kan* – og kan meget mere, når også kvinderne er med, siger Finn Thilsted, Danmarks ambassadør i Nepal.

Som et led i Udenrigsministeriets kampagne 'A Call to Action', der sætter fokus på FN's 2015 Mål nummer tre (MDG3) – det går ud på at sikre kvinder økonomisk ligestilling – har den danske ambassade valgt at støtte de ti kvindelige bjergbestigere. FN's verdensfødevareprogram (WFP) og FN's udviklingsorganisation (UNDP) har også givet penge til ekspeditionen.

Der er ikke afsat særlige midler til MDG3-aktiviteter, men det lykkedes Finn Thilsted at finde 25.000 dollars i den pulje, som ambassaden råder over lokalt.

– At disse kvinder nåede toppen er en historie om det nye Nepal, som Danmark ønsker at fremme. Det er ikke et traditionelt udviklingsprojekt, men en strategisk aktivitet, der støtter op om de værdier, vi ønsker at

Fra base camp tog det ekspeditionen fem dage at nå frem til Camp 4, der ligger i 7.940 meters højde. Det første team startede kl. 10.30 om formiddagen den 22. maj og ti timer senere nåede de toppen. To dage senere kom resten op. Ekspeditionen har haft et budget på 200.000 dollars. Foto: FIWSE.

blive associeret med i Nepal, siger Finn Thilsted.

For Richard Ragan, der står i spidsen for WFP i Nepal, var der både mediehensyn og principper bag beslutningen om at give 40.000 dollars til ekspeditionen.

– Den lokale medieomtale har været fin, men vores investering har også et længere sigte. En af deltagerne har modtaget mad fra WFP's skolemadsprogram og vi kan bruge hende som talsperson for et program, der sætter fokus på pigers kost og skolegang. Hun illustrerer, hvad kvinder kan, hvis de får den rette ernæring og adgang til uddannelse, forklarer Richard Ragan.

”

Efter vi kom ned i god behold hørte jeg folk sige; 'Ok, nu er det virkelig blevet nemt at bestige Everest'.

Kvinde-ekspeditionens leder, 27-årige Susmita Maskey.

Lang vej igen

Passionen for bjergbestigning og friluftssport passer ikke til det traditionelle kvindebillede i Nepal, hvor primært mænd arbejder i den lukrative turistbranche. Selvom kun få nepalesiske medier direkte omtaler 2015 Målene, er der fokus på den diskriminering, de kvindelige bjergbestigere har mødt undervejs i deres karriere.

Ekspeditionens leder, 27-årige Susmita Maskey, ved, at der er lang vej.

– Under forberedelserne sagde folk, at vi ville blive båret af mænd det sidste stykke. Efter vi kom ned i god behold hørte jeg folk sige; 'Ok, nu er det virkelig blevet nemt at bestige Everest'. Det viser, hvor svært folk har ved at acceptere vores succes.

Flere end 1.000 nepalesiske mænd har besteget Everest. Tallet for nepalesiske kvinder er syv. Hidtil er kun én dansk kvinde, bjergbestigeren Lene Gammelgaard, nået hele vejen op.

Ud over at give banner og 2015-fakler til de ti kvindelige bjergbestigere har ambassaden i Nepal også uddelt fakler til personer fra det private erhvervsliv, NGO'er og regeringen – der alle har forpligtet sig til at gøre en ekstra indsats for at fremme kvinders ligestilling.

Line Wolf Nielsen er freelancejournalist bosat i Indien. line@wolf-nielsen.dk

Knockout til modstanderne. Kampen om borgmesterposten i hovedstaden Managua er blevet nemmere for sandinisternes kandidat, den tidligere verdensmester i boksning, Alexis Argüello, nu hvor det øverste valgråd har udelukket to oppositionspartier fra november måneds kommunevalg. Foto: Christian Korsgaard/MS.

DEMOKRATISK DERROUTE I NICARAGUA

Med udelukkelsen af to oppositionspartier er demokratiet i Nicaragua reelt i fare. Men politisk uenighed blandt de berørte forhindrer, at præsident Ortega kan trues. Danmark følger udviklingen tæt.

Af Christian Korsgaard

DET UNGE, nicaraguanske demokrati har det hårdt.

Kun 29 år efter at den sandinistiske revolution gjorde det af med Somoza-diktaturet, taler mange nu åbent om en ny form for diktatur, paradoksalt nok styret af en af de mænd som dengang satte Somoza fra magten, nemlig Daniel Ortega, som i 2006 atter blev valgt til landets øverste embede.

Dråben, som i juni måned fik bægeret til at flyde over, var en kontroversiel kendelse fra landets øverste valgråd, som med et snuptag fratog to af landets vigtigste oppositionspartier retten til at stille op ved kommunalvalget, som finder sted i begyndelsen af november. Begge partier – det konservative PC og det ny-sandinistiske MRS – blev fældet på administrative fodfejl, som set med valgrådets lup tog sig så store ud, at de to nu er blevet fjernet fra stemmesedlerne.

Institutionelt diktatur

Men ingen af de to partier har ønsket at kaste håndklædet i ringen. Kendelsen er straks blevet anket til domstolene, som i første omgang har anerkendt anken, hvilket dybest set vil sige at kendelsen – på et tidspunkt – vil blive revurderet.

Både MRS og PC er udelukket fra politisk aktivitet mens anken behandles, og ingen tør give et bud på, hvornår den proces afsluttes.

Utilfredsheden med valgrådets kendelse førte til spontane protester i centrale dele af hovedstaden Managua, hvor utilfredse borgere fra alle politiske lejre protesterede mod det flere og flere kalder et 'institutionelt diktatur'.

Også den liberale kandidat til posten som Managuas borgmester, Eduardo Montealegre, udtrykte sin frustration over kendelsen og vurderede, at han selv nemt kunne blive det næste offer for valgrådets skarpe og politiske kniv.

Med til forklaringen på den bekymring hører, at valgrådet siden 1999 reelt har fungeret som et demokratisk filter for landets to største partier, det sandinistiske FSLN og det liberale PLC, som i en meget udskældt pagt delte magten i de statslige institutioner imellem sig – og altså herunder også det øverste valgråd. De to partier kontrolleres af den nuværende præsident Daniel Ortega og den tidligere og nu korruptionsdømte præsident Arnoldo Alemán.

13 sultne dage for demokratiet

I ugen op til valgrådets kendelse indledte tre repræsentanter fra de udelukkede partier en sultestrejke foran valgrådets kontorer i det centrale Managua. De tre holdt ud i 13 dage.

På det tidspunkt var valgrådets kendelse allerede en uge gammel, og de forskellige oppositionspartier havde så småt opgivet at finde sammen til en massiv, folkelig protest. Det skortede ellers ikke på opfordringer.

'Nicaraguanerne er nødt til at begynde at handle. Vi kan ikke blive siddende her med korslagte arme,' erklærede tidligere vicepræsident José Rizo i en kommentar til situationen og opfordrede borgerne til at indtage gaderne i en folkelig protest mod Ortegas regering.

Dette er endnu ikke sket, om end der har været spredte og individuelle demonstrationer. Men den store, samlede protest, der kan vise, hvor stor opbakning de nu udelukkede partier reelt har, udebliver. Lederne af de forskellige partier kan nemlig ikke blive enige – og det kan blive Ortegas redning.

Netop folkemasser i gaderne lader til at være det eneste, der kan få Ortega til at ryste på hånden. Historien har lært ham, at rasende og skuffede borgere kan vælte selv den stærkeste leder, så han vil for alt i verden undgå, at det kommer dertil. Derfor har han sæt tvivl om PC's og MRS' folkelige opbakning og beskyldt de nicaraguanske medier for at føre en hadsk og løgnagtig kampagne mod hans regering.

Folkemagtsråd

Ortega har siden starten på sin embedsperiode i januar 2007 gennemtruffet en række kontroversielle beslutninger, som har skabt panderynken både i Nicaragua og udlandet. En af de mest omdiskuterede har været nedsettelsen af en række folkemagtsråd, som ved første øjekast ser ud til at skulle styrke lokaldemokratiet. Ved nærmere eftersyn viser det sig dog, at folkemagtsrådene gennem en indviklet pyramidestruktur reelt er underlagt præsident Ortega og hans kone, den polemiske førstedame Rosario Murillo. Mod parlamentets vilje har Ortega tildelt folkemagtsrådene udstrakte beføjelser i kommunerne, så de i dag har en central og alligevel ikke altid helt klar rolle i lokalpolitikken.

Samtidig fylder Ortega landets gader med farvestrålende reklameskilte af ham selv med løftet og knyttet næve samt en tekst, der forkynder, at det nu er de fattiges tur til at få magten.

Et budskab, som kun vanskeligt kan opfattes troværdigt, når han samtidig fjerner mulighe-

den for, at kommunevalgene i november bliver fair og frie.

Bekymrede donorer

Men hvad siger donorerne til, at Ortega opfører sig, så man kunne få mistanke om, at han arbejder på at blive Mellemamerikas Robert Mugabe? *Udvikling* har spurgt den danske ambassade i Managua om bistandsgivernes respons på kendelsen i juni fra det øverste valgråd, som fratager PC og MRS retten til at stille op ved kommunalvalget.

– Donorsamfundet har reageret skarpt på Valgrådets afgørelse. EU udtrykte den 11. juni alvorlig bekymring overfor udenrigsminister Samuel Santos, og samme dag blev der overrakt en erklæring fra hele donorsamfundet til Santos med et lignende budskab, fortæller souschef Lasse Møller og tilføjer:

– I erklæringen udtrykker donorerne alvorlig bekymring over, at det demokratiske rum bliver indsnævret. Erklæringen understreger også vigtigheden af, at grundlæggende demokratiske principper bliver overholdt. Udviklingen frem til og forløbet af kommunalvalget i november 2008 bliver en vigtig strømpil for, i hvilken retning den demokratiske udvikling bevæger sig i Nicaragua. Danmark vil følge udviklingen tæt. Og vi vil hele tiden overveje, hvordan vi bedst kan støtte en bæredygtig økonomisk og demokratisk udvikling i landet, siger Lasse Møller fra ambassaden i Managua.

Christian Korsgaard er informationsmedarbejder for MS-Mellemamerika.

HEFTIG RETORIK

Ortega krydser klunger med kritiske diplomater og sammenligner dem med 'fluer, som sætter sig på enhver uhumskehed.'

Ingen kan beskyldte præsident Ortega for at have uld i munden.

Efter at en gruppe donorlande, herunder Danmark, udtrykte deres bekymring for den demokratiske udvikling i landet, tog Ortega bladet fra munden.

– De tror, de har ret til at kritisere os, blot fordi de giver os nogle småskilling, det de kalder hjælp. Men de skal vide at vi er et stolt folk. Vi er ikke Judas'er. Vi er ikke til salg for 30 sølvpenge, de kan rejse med deres penge og købe andre, erklærede Ortega ifølge avisen *La Prensa*, på et offentligt møde.

I talen sammenlignede Daniel Ortega donorerne med 'fluer som sætter sig på enhver uhumskehed.' /CK

DANSK STØTTE TIL NICARAGUA

Nicaragua er den ene af de to danske programsamarbejdslande i Latinamerika – det andet er Bolivia. I 2007 modtog de to lande henholdsvis 237 og 185 mio.kr. i bilateral bistand.

DANMARK KØBER ^{næsten} INGENTING I AFRIKA

Af Stefan Katić

HANDEL, IKKE BISTAND skal sætte skub i økonomien i Afrika. Et indlysende rigtigt udsagn. Igen og igen fremhæves samhandel som midlet, der skal bringe verdens fattige kontinent ud af fattigdommen. Eksempelvis opfordrede udviklingsminister Ulla Tørnæs (V) i maj danske virksomheder til i højere grad at investere i Afrika:

”Flere private investeringer er meget afgørende for Afrikas videre skæbne. Helt grundlæggende kan vi ikke løse kontinentets problemer ved at skabe mere vækst alene gennem udviklingsbistanden. Vi har brug for, at den private sektor kommer mere med i stedet”, sagde ministeren til Berlingske Tidende.

Desværre viser handelstallene for 2007, at der er lang vej at gå.

Den danske import fra de 10 danske programsamarbejdslande i Afrika – der samlet har over en kvart milliard indbyggere – er mindre end vores import fra Ukraine med 47 mio. indbyggere. Eller svarende til én promille af Danmarks import. Det skriver dagbladet Information i juni i et tema om dansk import fra Afrika.

Her kan man også læse, at Danmarks import fra Afrika fortsat næsten udelukkende består af kul og landbrugsvarer. Størst er importen fra Sydafrika, hvor Danmark i 2007

købte for 1,2 mia. kr. varer – heraf for 800 mio. kr. kul.

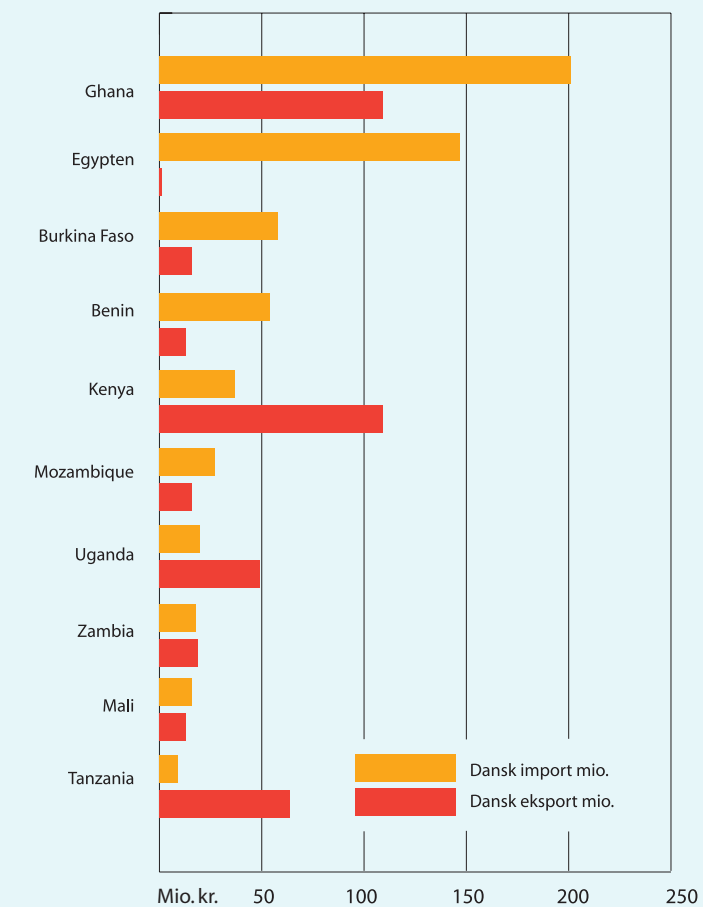
I tabellen her på siden ses tallene for samhandelen med de ti lande i Afrika, der er hovedmodtagere af dansk bistand. Tanzania,

der i 2007 var den største enkelte modtager af dansk bistand, ligger i bund. Værdien af landets eksport til Danmark nåede kun op på beskedne ni mio. kr.

Hele Danmarks import fra Benin løb i 2007 op i beskedne 52 mio. kr. Her sheanødder til Århus United. Kvinder fr-sorterer kviste, sten og rådne nødder på havnen i Cotounou i Benin. Foto: Jørgen Schytte.

Dansk samhandel med programsamarbejdslandene i Afrika 2007

Til sammenligning udgør dansk import fra Sydafrika 1,2 mia. og dansk eksport til samme 1,4 mia. Kilde: Dagbladet Information.

FLSMIDTH FÅR GIGA-KONTRAKT I ANGOLA

FLSmidth har opnået en kontrakt på levering af maskiner og udstyr til en værdi af 745 mio. kr. Kunden er ETA Star International i Dubai, som skal opføre en ny produktionslinie med en kapacitet på 4.200 tons pr. dag for FCKS, der er et statsejet selskab i Angola, skriver *business.dk*. FLSmidth skal levere alle maskiner til fabrikken. Den nye fabrik opføres i Chindonga 300 kilometer syd for Angolas hovedstad Luanda. Projektet viderefører et eksisterende samarbejde, hvor FLSmidth sammen med ETA Star International opfører en cementfabrik i De Forenede Arabiske Emirater. /MØ

IFU MED I GLOBAL COMPACT

De danske internationale investeringsfonde, IFU og IØ, deltager nu officielt i Global Compacts internationale netværk. Global Compact er en international aftale under FN, hvorigennem virksomheder og erhvervsorganisationer forpligter sig til at respektere universale principper for menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og anti-korruption.

Global Compact er verdens største frivillige CSR (Corporate Social Responsibility) initiativ. Virksomheder og organisationer, der underskriver aftalen med Global Compact, forpligter sig til at følge Global Compacts 10 principper, der på sigt skal skabe mere stabile og retfærdige globale markeder til fremme af velfærd og velstand, ikke mindst i udviklingslandene. /MØ

AFRIKA-KOMMISSION: UDDANNELSE OG ERHVERVSLIV KOBLES

Den private sektor må hjælpe med at skabe større sammenhæng mellem uddannelse og erhvervstræning og behovet for arbejdskraft. Det blev foreslået på den første tematiske konference i Afrika-Kommissionen i Ouagadougou i Burkina Faso. Uddannelse er en forudsætning for at skabe beskæftigelse for Afrikas unge. Men uddannelse og udvikling af færdigheder skal kobles med de behov, den private sektor og samfundet efterspørger. Ellers risikerer man at uddanne folk til arbejdsløshed og begrænse de private virksomheders vækst på grund af mangel på de rette færdigheder. Blandt de forslag, der kom frem, var desuden at se på muligheden for at skabe regionale uddannelsescentre og at sætte større fokus på mellemuddannelser og erhvervsuddannelser for at sikre økonomisk vækst og flere jobs til de afrikanske unge. /MØ

'HOLD ASYLRUMMET ÅBENT'

Det internationale samfund er nødt til at forberede sig på en ny og mere kompleks flygtningesituation, mener FN's flygtningehøjkommissær António Guterres, som for nylig var i Danmark. Forrest står udfordringen med at sikre, at stater fortsat giver ophold og beskyttelse til mennesker på flugt.

Af Marlene Lyhne Sørensen

Hvad er de mest afgørende globale udfordringer, som UNHCR står over for netop nu?

– For det første at holde asylrummet åbent og få folk til at forstå, at enhver stat har ret til at have sin egen immigrationspolitik og pligt til at beskytte sine egne borgere, men at dette på ingen måde er uforeneligt med at yde beskyttelse til mennesker, som har brug for det ifølge international lov. For det andet at fremme løsninger for flygtninge, som har levet i asyl i 15-20 år, så de kan starte med at leve et normalt liv. For det tredje at sikre bæredygtige løsninger. Sidste år hjalp vi 700.000 mennesker med at vende hjem til blandt andet Afghanistan og det sydlige Sudan, men i mange tilfælde er vi bange for, hvad der vil ske, for de kommer tilbage til lande, hvor vilkårene for at genstarte deres liv er meget, meget svære. Det er nødvendigt, at det internationale samfund engagerer sig mere effektivt i at hjælpe de lande, der har været ramt af konflikt og er under forandring.

Er det humanitære rum til at hjælpe flygtninge blevet for lille efter UNHCR's mening?

– Nej. For eksempel har Syrien og Jordan to millioner flygtninge, mens tre millioner har søgt tilflugt i Pakistan og Iran. Men vi skal undgå, at en særlig trend, der går ud på at indsnævre rummet, ikke bliver fremherskende. Nogle gange bliver flygtningedebatten korruperet af en debat om immigration. Også diskussionen om sikkerhed og terrorisme fører nogle gange til fejlfortolkninger i den offentlige opinion. Flygtninge er ikke terrorister, de er ofre for terror. Det værste, du kan gøre, hvis du vil være terrorist, er at søge asyl, idet du øjeblikkeligt bliver anbragt i spotlyset og analyseret og interviewet på kryds og tværs.

Hvad er den primære årsag til flygtningestrømmene i dag?

– Konflikt. Der er også politisk forfølgelse, diskrimination og kønslig omskæring, men langt de fleste er flygtet fra krig. Desværre oplever vi et stigende antal flygtninge (se boks, red.) Samtidig er antallet af internt for-

FN's flygtningehøjkommissær António Guterres var den 4. juni 2008 i København, hvor han og en række udenlandske og danske eksperter drøftede nogle af nye, store udfordringer på flygtningeområdet ved konferencen 'Når flugt er eneste udvej'. Foto: Jan Kjær.

drevne steget til 27 millioner mennesker, hvilket er kilde til stor bekymring for os.

Hvordan vil klimaforandringerne påvirke situationen?

– Klimaforandringerne vil i stigende grad være forbundet med ekstrem fattigdom og nogle gange konflikt, ligesom det i stigende grad vil være årsagen til tvungne flytninger (forced displacement, red.). Det internationale samfund vil være nødt til at klare denne udfordring.

”

En stats pligt til at beskytte sin egen befolkning, som vedtaget af FN, har desværre stadig meget lidt betydning i praksis.

FN's flygtningehøjkommissær António Guterres.

Hvad vil det sige? Er der brug for en ny definition af, hvem der har ret til beskyttelse?

– Jeg mener, at de nødvendige redskaber til at støtte de mennesker, som bliver tvunget til at forlade deres lande eller er internt fordrevne på grund af klimaforandringer, allerede er til stede med den nuværende humanitære lovgivning og menneskerettighedslovgivning. Nogle former for midlertidig beskyttelse vil muligvis være nyttige, men at nå dertil kræver tilstrækkelig international konsensus.

Tror du på, at der vil være det?

– Det er ikke åbenlyst. Netop derfor er det så

vigtigt at få sat disse nye udfordringer på den offentlige dagsorden og ind i spotlyset af den internationale offentlige opinion. Der er stort fokus på de globale klimaforandringer, men ikke nok opmærksomhed omkring forandringerne indvirkning på flygtningestrømme.

En af de konflikter, som har skabt de største flygtningestrømme de senere år er konflikten i Irak. Har nationerne gjort nok for at hjælpe de irakiske flygtninge?

– For at være helt ærlig; nej, det synes jeg ikke. Der ydes ikke nok assistance eller beskyttelse, og mange irakiske flygtninge befinder sig i en traumatisk situation. Det er nødvendigt at intensivere alle bestræbelser og samtidig arbejde tæt sammen med den irakiske regering, så den bliver mere proaktiv i forhold til at sikre, at irakiske flygtninge i fremtiden kan vende frivilligt hjem i sikkerhed og med værdigheden i behold. Som forholdene er nu, er det ikke tidspunktet for hjemsendelser.

Hvad gør I i forhold til internt fordrevne?

– I mange tilfælde er vi i tæt samarbejde med regeringer. Lande, som er meget skrøbelige, er ikke i stand til at yde beskyttelse af deres eget folk men er villige til at samarbejde med det internationale samfund. Problemet opstår, når en stærk stat ikke er villig til at lade det internationale samfund arbejde i landet eller selv er en del af problemet. En stats pligt til at beskytte sin egen befolkning, som vedtaget af FN, har desværre stadig meget lidt betydning i praksis.

Hvad kan der gøres ved det?

– Det er nødvendigt at generere en ny konsensus, og i den proces mener jeg, at menneskerettigheds- og demokratisk orienterede stater i den 3. verden skal have en ledende

rolle. Folk skal forstå, at det handler om staternes pligt til at beskytte deres egne befolkninger, og ikke om en skjult dagsorden om intervention eller en bestemt verdensdels dominans. Derfor skal indsatsen ikke ledes af 'the usual suspects' fra den vestlige verden.

NY STRATEGI FOR DANMARKS HUMANITÆRE BISTAND PÅ VEJ

Konferencen 'Når flugt er eneste udvej' i København i juni var den første ud af fire konferencer, som finder sted i løbet af 2008 under en samlet overskrift: 'Humanitarian Space'. Formålet er at lægge fundamentet til en ny strategi for Danmarks humanitære bistand.

Årsagerne til konflikterne rundt på kloden er i forandring og bliver stadig mere komplekse. Natursourcerne er knappe, blandt andet på grund af klimaændringer, og det udløser kriser. Også religion, etnisk tilhørsforhold, køn, kultur og historie spiller en stadig større rolle. Og der er stater, der nægter de humanitære organisationer adgang til at udføre deres arbejde for at redde menneskeliv.

UNHCR

FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR) havde ved udgangen af 2007 ansvar for ikke færre end 11,4 millioner mennesker, der levede som flygtninge uden for deres hjemlands grænser. Andre 26 millioner mennesker levede samtidig som internt fordrevne i deres eget land.

UNHCR har til opgave at yde international beskyttelse og assistance til verdens flygtninge og fremme varige løsninger på deres problemer. Danmarks årlige bidrag til UNHCR ligger på 317 mio.kr. årligt. António Guterres var statsminister i Portugal mellem 1996-2002, og har været flygtningehøjkommissær siden 2005.

Læs mere: www.humanitarian-space.dk

RIFT VALLEY HELER LANGSOMT

Kenyas politiske udvikling er gået i stå, og jordreformer lader vente på sig. Men måske er stilstand godt nyt i et land, der for få måneder siden var på randen af opløsning.

Af Jeppe Villadsen, Nairobi

NOGLE GANGE skal der bare et par taxature til for at få indblik i de grundlæggende modsætninger, der driver et lands politik. Det vil i Kenya sige de forskelle, der udløste de omfattende uroligheder i julen sidste år.

Først en tur gennem det centrale Nairobi med Francis Kimani. Han er fra kikuyu-stammen og peger på, at det var politikerne og ikke folket, der stod bag vinterens uroligheder i Kenya.

– De opdannede til kamp og satte stammerne op imod hinanden. Stammerne i Kenya holder utroligt meget af hinanden. Vi har aldrig tidligere set sådan noget, siger han.

Chaufføren fortæller videre om, hvordan nogle stammer blev lokket med jord og ejendomme af ledende politikere, hvis de drev kikuyu'er på flugt fra deres fede jorde.

– De sagde, at kikuyu'erne havde stjålet jorden eller at den var blevet givet til dem af tidligere præsident Kenyatta. Men det er ikke sandt. Det er vores hårde arbejde, der er skyld i, at folk er vrede på os, fordi flere af de andre stammer ikke arbejder lige så hårdt.

Den følgende dag med Dan Wali bag rettet. Ud af Nairobi, nordover gennem det centrale Kenyas frodige højland.

Dan Wali er fra luhya-stammen, men stemte ikke som flertallet af sine stammefæller på oppositionskandidaten Raila Odinga, men derimod på den siddende præsident Mwai Kibaki, der er kikuyu. Simpelthen fordi han mener, Kibaki er den bedste leder for landet. Alligevel har Dan Wali hårde ord over for den dominerende kikuyu-stamme.

– Kikuyu'erne er meget egoistiske og grådige, siger han og peger ud på det frodige område, vi kører igennem:

– Her bor kun kikuyu'er, og hvor kikuyu'erne er, tillader de ingen andre stammer at flytte ind, men de breder sig selv over det hele og hjælper kun hinanden.

”

Vi har reelt to regeringer: Én, der er ledet af Kibaki, og én, der er ledet af Odinga.

Okero Otieno, politisk analytiker.

Han fortæller om den offentlige taxaholdeplads i området, hvor han holder til i Nairobi. Taxapladsen er styret af kikuyu'er, der holder chauffører fra andre stammer ude.

Det hvide højland

Kikuyu'ernes økonomiske og politiske dominans, og ikke mindst deres store jordbesiddelser i Kenyas begrænsede frugtbare landområder, er roden til de spændinger, der har eksisteret mellem stammerne siden uafhængigheden i 1963. Jordspørgsmålet fører til

uroligheder, hver gang kenyanerne går til valg. Tre fjerdedele af den hurtigt voksende befolkning lever af landbrug i et land, hvor under 20 pct. af jorden kan dyrkes.

Den frodige Rift Valley var under det britiske herredømme kendt som 'det hvide højland', fordi det var her, englænderne havde deres farme. Men da Kenyatta kom til magten efter uafhængigheden i 1963, overgik meget af jorden til hans stammefæller, kikuyu'erne. Det er dette land, andre stammer nu gør krav på, idet de hævder at have været der fra gammel tid.

Derfor var Rift Valley den centrale skueplads under vinterens uroligheder, der var de værste i nyere tid. 1.500 mennesker blev dræbt, titusindvis af huse brændt ned og 600.000 drevet på flugt. I dag er Rift Valley stadig et åbent sår i et land, hvor dagligdagen ellers så småt har indfundet sig. Mange flygtninge er de seneste måneder vendt hjem fra flygtningelejrene, men for alle de, der har fået deres huse brændt af, betyder hjemvendelsen blot, at teltene i flygtningelejrene er blevet udskiftet med nye telte i nærheden af deres nedbrændte huse. Regeringen har kun sørget for transport, men hverken hjulpet med mad, såsæd eller med at genopbygge flygtningenes huse.

Og regeringen – der kom til verden i april som et politisk tvangsægteskab mellem den siddende præsident Kibaki og oppositionslederen Odinga – har intet gjort for at løse de bagved liggende årsager til urolighederne. Den er ikke kommet med bud på de vigtigste forhindringer for langtidsholdbar stabilitet: striden om fordelingen af jord, en ny forfatning og en revision af valgloven.

Derfor har mange politiske iagttagere ikke megen tiltro til den nye samlingsregering.

– Spørgsmålet er ikke så meget, hvad regeringen har lavet, men om den overhovedet har lavet noget, siger Okero Otieno, politisk analytiker og leder af et canadisk finansieret demokratiprojekt i Kenya.

– Vi har reelt to regeringer: Én, der er ledet af Kibaki, og én, der er ledet af Odinga. Det er en regering, der er dannet på baggrund af rent egoistiske, partipolitiske interesser, ikke ud fra langsigtede demokratiske hensyn. Samarbejdet holder kun, så længe det tjener Kibakis og Odingas snævre politiske interesser, mener Okero Otieno, som spår et sammenbrud i løbet af to-tre år.

Rift Valley heler kun langsomt.

Jeppe Villadsen er freelancejournalist bosat i Kenya.

Læs også portræt side 23 af valgexpert Jørgen Elklit, der arbejder i Kenya.

FIRE MILLIONER SULTER I ETIOPIEN

Omkring fire millioner etiopiere sulter. Halvdelen af dem er børn, oplyser Red Barnet i Etiopien.

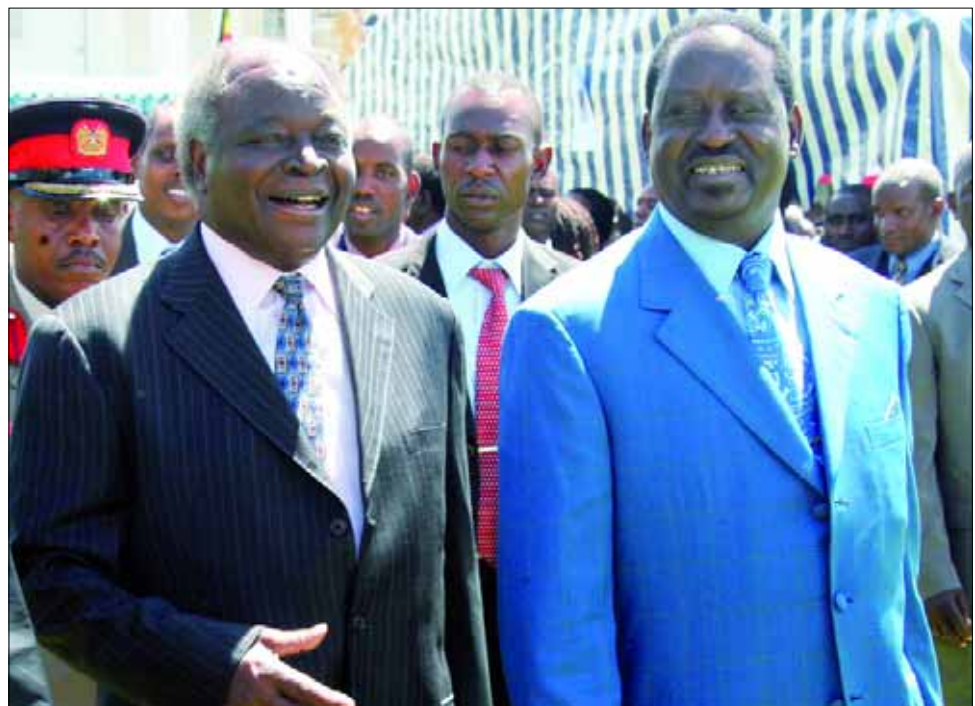
Mens verdens øjne har været rettet mod katastroferne i Myanmar og Kina, er hungersnøden i Etiopien på vej til at udløse en sultkatastrofe. Det er især børnene, hungersnøden går ud over. Tusindvis af sultende etiopiere søger til lejre, hvor de får mad og medicin. Men for mange af børnene kan det allerede være for sent – de er så syge, at de ikke kan holde maden i sig. Hungersnøden i Etiopien skyldes i høj grad tørke og dermed tabt høst. Og kommer der ikke hurtig hjælp, vil det udvikle sig til en sultkatastrofe, som i 80'erne, hvor millioner led sultedøden. Red Barnet sender nu de første 800.000 kroner af sted til at hjælpe de sultende i Etiopien. Udenrigsministeriet har bevilget 750.000 kr. fra sin varebevilling, og de 50.000 kroner kommer fra Red Barnets Børnekatastrofefond. /SD

MALURT MOD MALARIA

Hvert år dør millioner af børn verden over af malaria, men nu er der håb om, at sygdommen kan stoppes, skriver dagbladet Information. Forskere i genmanipulation har fundet en ny og billig metode til masseproduktion af det effektive malariamiddel artemisinin. Medicinen er fremstillet ved udtræk af den kinesiske urt *artemisia annua* (på dansk kinesisk malurt, red.), som har været brugt i Kina som malaria-medicin allerede i det 2. århundrede f. Kr. Artemisinin fremstilles allerede, men ved hjælp af en ny teknik er det muligt at gøre processen billigere, så syge, fattige mennesker i udviklingslandene kan blive behandlet. Perspektivet er, at det inden for to år vil kunne lade sig gøre at dække behovet for alle de 500 millioner mennesker i verden, der lever i farezonen for at blive smittet med malaria. Mellem én og tre millioner mennesker, hvoraf 90 pct. er børn, dør hvert år af malaria, der overføres af myg. /SD

EU BOOSTER UGANDAS LANDBRUG

Ifølge nyhedsbureauet Reuters vil EU over de næste fem støtte Uganda med omkring 3,3 mia. kr. til udvikling af landets landbrugssektor og udbygning af dets landdistrikter. EU sagde, det håber hjælpen også kan være med til at forbedre infrastrukturen og hjælpe Ugandas integration i den østafrikanske regionale handelsblok. Halvdelen af hjælpen vil dog være en direkte støtte til Ugandas budget, meddeler EU. Støtten ydes fra 1. juli.

Kibaki (t.v.) og Odinga – et tvangsægteskab, der spås sammenbrud inden for to-tre år. Foto: Simon Maina/AFP/Scanpix.

Det var meget nemmere, hvis bare de talte engelsk. Her byen Sikasso, Mali. Projektet er dansk finansieret. Foto: Klaus Holsting.

MEN DE TALER JO KUN FRANSK

Det ludfattige Vestafrika er et betydeligt prioritetsområde for dansk udviklingspolitik. Anderledes ser det ud blandt 'udviklingsarbejdere'. Langt de fleste vælger regionen fra, og stillingerne må derfor besættes af eksterne eksperter.

Af Marlene Lyhne Sørensen

JEG BLIVER GLEMT af ledelsen, hvis jeg tager til Vestafrika. Jeg taler ikke fransk, regionen er malariabefængt, og der findes ikke en ordentlig skole til mine børn.

Et udpluk af de forklaringer, som ligger til grund for, at rekrutteringsgrundlaget i Udenrigstjenesten, skranter noget, når det gælder udstationeringer til Danmarks fransktalende samarbejdslande i Vestafrika.

I mindst ét tilfælde har det ligefrem været nødvendigt at rekruttere eksternt til en ambassadestilling i Benins hovedstad, Cotonou.

– Problemet er, at der er meget få, som ønsker at komme til Vestafrika, siger Ole Thonke, som var udstationeret i Benin på sin første udepost fra 2003-2006.

– For mit vedkommende drejede det sig om

at søge et sted hen, hvor jeg vidste, jeg ville lære en masse. Jeg valgte at se sprogudfordringen som en mulighed, siger han.

Selv om der også var store udfordringer forbundet med at være udstationeret i Benin, så har Ole Thonke ikke fortrudt. Tværtimod. Danmark er en af de største bilaterale donorer i Benin, og det åbnede straks dørene til de centrale aktører i ministerierne og gav ham mulighed for at få fingrene helt ned i bistandsarbejdet.

I øvrigt har det ikke ligefrem været en bremseklovs på hans karriere. Ole Thonke er i dag ansat som souschef i Udenrigsministeriets Afrika-kontor.

Erfaring går tabt

Men faktum er, at det stadig står sløjt til, når det gælder en udvidelse af den fransktalende danske ressourcebase, og problemet er ikke blevet mindre, siden Mali i 2006 blev tilføjet gruppen af danske programsamarbejdslande.

Forinden konkluderede Udenrigsministeriet da også i en perspektivanalyse, at der p.t. er 'en meget begrænset fransktalende dansk ressourcebase, der har erfaringer fra Vestafrika', men at 'et engagement i Mali kunne virke som en yderligere tilskyndelse til, at denne blev udvidet.'

Hvis det er tilfældet, er det stadig svært at spore.

Marianne Kress, chefrådgiver i Bistandsfag-

lig Tjeneste (BFT) i Udenrigsministeriet, siger:

– De fransktalende lande i Vestafrika er først for relativt nylig blevet et stort indsatsområde. Det er vanskeligt at rekruttere folk, og en naturlig del af forklaringen er, at der ikke så mange, som taler fransk.

Konsekvensen er, at Danmark oftest må hyre udenlandske eksperter til rådgiverstillinger på programmerne i Vestafrika.

– Det betyder, at de tilknyttede rådgivere ikke automatisk har dansk bistandspolitik under huden, hvilket kan være en udfordring, siger Marianne Kress.

Værre er det, når ambassadestillinger må besættes eksternt.

– Konsekvensen er, at den ansattes erfaring risikerer at gå tabt frem for at blive båret videre i huset, siger Marianne Kress.

Tine Anbæk, souschef på den danske ambassade i Mali, har netop været til regionalmøde i Burkina Fasos hovedstad, Ouagadougou, med de andre danske ambassader i Vestafrika. Her var rekrutteringsproblemerne med på dagsordenen, uden at der dog blev angivet en oplagt løsning. Det er nemlig ikke nok at gå målrettet efter nye medarbejdere med interesse for Vestafrika, påpeger Tine Anbæk.

– Jeg tror, det er udtryk for en modernitetsproblematik, der handler om, at familielivet skal fungere med karrierespor for begge ægtefæller. Adspurgte ved interview forud for

ansættelsen i Udenrigsministeriet er langt de fleste naturligvis klar til at tage til Afrika på første udepost. Men når så tiden til deres første udsending kommer efter tre-fire år i Udenrigsministeriet, er situationen ofte en anden. De kan være blevet gift og have fået børn, og Afrika er sjældent det oplagte sted for ægtefællen at gøre karriere. I det fransktalende Vestafrika er problemet større, fordi der er så få danskere generelt, der taler fransk, siger Tine Anbæk, som mener, at hun selv er et eksempel på, at det kan betale sig at søge til Vestafrika. Hun har tidligere været udsendt til ambassaden i Cotonou og været lokalansat på ambassaden i Ouagadougou. Pr. 1. december er hun udnævnt til ambassadør i Bamako i Mali.

Følording skaffer flere folk

Blandt andet for at udvide den fransktalende ressourcebase er der oprettet en såkaldt følording, som går ud på, at en konsulentvirksomhed kan medbringe en trainee, når de udfører opgaver for Danida. Ordningen er delvist finansieret af Danida.

Signe Marie Cold-Ravnkilde, ph.d.-studerende ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS), har tidligere været med som føl på konsulentopgaver i forbindelse med Danidas vand- og landbrugsprogrammer i Niger og kan varmt anbefale andre at gøre det samme.

I dag forsker hun i forholdene omkring de knappe vandressourcer på kanten af ørkenen i Mali og er tilknyttet DIIS' forskningsprogram om konflikter og samarbejde i lokal vandforvaltning i udviklingslandene. Hun fremhæver, at der er relativt gode jobmuligheder forbundet med at engagere sig i det fransktalende Vestafrika.

– Jeg talte ikke fejlfrit fransk, da jeg tog afsted første gang til Niger i forbindelse med feltarbejdet til mit speciale, men jeg besluttede, at det ikke skulle være en hindring. Det var det heller ikke – snarere tværtimod. Faktisk virkede det som en positiv *ice breaker* i forhold til de lokale, så længe man kan gøre budskabet forståeligt, siger Signe Marie Cold-Ravnkilde.

Sprogkundskaberne kom hurtigt under feltarbejdet, og siden gav følordingen hende et indblik i statsorganisationers opbygning samt hvordan bistandsprogrammer fungerer i praksis. Erfaringer som hun har kunnet drage stor nytte af i sit senere arbejde.

Flest udenlandske eksperter

COWI A/S er en af de konsulentvirksomheder, som har taget kampen op og styrket sin fransktalende ressourcebase, blandt andet gennem intern networking mellem fransktalende kontorer i Danmark, Bruxelles og Burkina Faso samt ansættelse af repræsentanter i Benin, Mali og Niger.

– Vi lægger vægt på at fastholde COWIs styrke på flere sprog, også ved nyansættelser, og holder i videst muligt omfang kontakten til tidligere fransktalende projektansatte, så erfaringsbasen ikke går tabt, siger souschef i Cowi's frankofone bistandsafdeling i Danmark, Louise Krabbe Boserup og uddyber:

– Men det er et problem, når Udenrigsministeriet gerne vil bruge vores udstationerede medarbejdere på korttidskontrakter til en *expat rate*, som for Vestafrikas vedkommende

ligger på 300-400 kroner i timen, hvilket er under markedsprisen. I Østafrika ligger raten på cirka det dobbelte. Vi frygter, at det vil gøre det sværere at fastholde medarbejdere i Vestafrika, og at vi må droppe nogle projekter, fordi det nærmer sig en underskudsforretning. Der er flere udlændinge end danskere i COWIs fransktalende ressourcebase, men det er ikke nødvendigvis et problem, siger Louise Krabbe Boserup.

– Det er vigtigt at vurdere karakteren af hvert enkelt projekt og sammenholde det med en medarbejders faglige baggrund og værdigrundlag. Afhængig af opgavens indhold og hvem opdragsgiver er, kan det være hensigtsmæssigt at foreslå eksperter med særlige nationaliteter frem for andre, eksempelvis på decentraliseringsområdet hvor franske eksperter typisk er rodfæstet i en mere centralistisk samfundsstruktur end den danske, siger hun.

Nyt indhold i pakken?

Ole Thonke fra Udenrigsministeriets Afrika-kontor, mener, at rekrutteringsproblemerne i forhold til udstationeringer i Vestafrika, langt hen ad vejen også bunder i ægtefællers – manglende – muligheder i det frankofone Afrika.

– Lige meget hvordan man vender og drejer det, er det svært at få medfølgende til at synes, at Vestafrika er lige i øjet. Når der rent faktisk er muligheder i andre verdensdele, så er valget for det meste let.

Ole Thonke – som i øvrigt fulgtes med både kone og børn til Benin – mener, at Udenrigstjenesten med fordel kan øge sit fokus på rekrutteringen af nye medarbejdere, så man får nye folk ind, der brænder for at arbejde i eksempelvis Vestafrika.

– Og så kunne man overveje den 'pakke', som medarbejderne bliver sendt ud med, så den for eksempel kommer til at indeholde aftale om videre karriereforsøg, øget lægehjælp, kortere udstationeringsperiode med mere. Endelig synes jeg, at ledelsens signaler om, at det kan betale sig karrieremæssigt at tage til Vestafrika – eller at det i hvert fald ikke betyder, at man er 'glemmt' – er meget rigtige, siger Ole Thonke.

HVORFOR VESTAFRIKA?

Den samlede danske udviklingsbistand var i 2007 på i alt 13,9 milliarder kr.

Heraf modtog de fransktalende lande i Vestafrika; Benin, Burkina Faso, Mali og Niger tilsammen knap 593 mio. kr., hvilket svarer til 4,2 procent af den samlede udviklingsbistand.

En del af motivationen for det betydelige engagement i Vestafrika er – ud over ekstrem fattigdom – blandt andet at forebygge radikaliserings og terrorisme. I Mali er over 90 pct. af befolkningen muslimer, og det danske bistandsarbejde går blandt andet ud på at etablere kontakter til imamer og andre religiøse ledere, ligesom det sker i Niger og Burkina Faso. Det sker for at styrke de kræfter, der kan danne modvægt til en mere radikal islam, som blandt andet kommer fra det nordlige Nigeria.
/m/s

Mangel på traditioner og franskkundskaber betyder, at der er langt mellem de danske NGO'er i de fransktalende lande i Vestafrika. De få, der har taget springet, benytter oftest lokal eller udenlandsk arbejdskraft.

Af Marlene Lyhne Sørensen

IKKE EN ENESTE Danida-krone blev sidste år kanaliseret gennem en NGO og videre til Benin, en smal strimmel land ved den vestafrikanske kyst.

Situationen var stort set den samme for de øvrige fransktalende programsamarbejdslande i regionen, selvom de hører til blandt verdens fattigste. Til gengæld fik den engelsktalende nabo og programsamarbejdsland, Ghana, glæde af knap 52 millioner bistandskroner via NGO'er, viser en opgørelse i Danidas Årsberetning 2007.

– Danske NGO'er har ikke tradition for at engagere sig i de fransktalende lande i Vestafrika. Samtidig bliver fransk opfattet som lidt af et gammeldags sprog blandt unge. Vi havde sidste år fokusgrupper i gymnasieklasser, og her fortalte de unge, at de hellere vil lære spansk eller italiensk som tredjesprog, hvilket er med til at hindre en udvidelse af ressourcebasen, siger Marianne Haahr, programmedarbejder i Care Danmark.

Care Danmark har som en af de få danske NGO'er etableret sig i det fransktalende og ekstremt fattige Niger, der ikke er et programsamarbejdsland, men dog modtager cirka 70 mio. kr. i dansk udviklingsbistand om året.

Få ansøgninger til Niger

Care Danmark benytter sig af lokal arbejdskraft til projekterne i Niger, og til konsulentopgaver benytter organisationen oftest internationale medarbejdere på grund af den begrænsede danske ressourcebase.

– Vi har en enkelt international seniorrådgiverstilling i Niger, men det er endnu ikke lykket at besætte den med en dansker. I øjeblikket er den besat af en fransktalende amerikaner. Det betyder, at medarbejderen ikke kommer med et naturligt kendskab til Danida-systemet, og vi skal bruge flere ressourcer på at forklare og sætte vedkommende ind i den danske kontekst, siger Marianne Haahr.

Selv om Care Danmark har fået opbygget et stabilt netværk af udenlandske og lokale medarbejdere, så ser organisationen gerne, at den danske ressourcebase bliver styrket blandt andet for at udvide den hjemlige faglige debat. Der bliver holdt workshops, og organisationen har oprettet praktikophold i sine samarbejdslande. Men til workshops'ene om Sahel-området er deltagerlisten lige kort hver gang, og når det gælder praktikopholdene, så går de danske studerende som regel uden om Niger.

– Vi får meget få ansøgninger fra studerende, der ønsker at lave feltarbejde i Niger. Sproget er en barriere, siger Marianne Haahr.

Ifølge fuldmægtig Grethe Dittmer fra Udenrigsministeriets Kontor for Humanitær Bistand og NGO-samarbejde, er der en tendens til, at NGO'erne med tiden følger med

Ikke mange danske NGO'er finder vej til Vestafrika. Her et par mænd uden for moskeen i landbyen Bani Dori i Mali. Foto: Jørgen Schytte.

DANSKE NGO'ER VIGER UDEN OM VESTAFRIKA

ind i de lande, hvor Danida har et bilateralt samarbejde i gang.

– Det er en helt frivillig proces. Det er ikke noget, vi opfordrer NGO'erne til, og der er ikke indlagt incitamenter, som gør det særligt attraktivt at etablere sig i bestemte områder. Incitamentet ligger i at være med til at befordre civilsamfundets deltagelse i udviklingsprocessen, hvilket jo er et vigtigt fundament i alle de lande, som Danmark har et bilateralt samarbejde med, siger Grethe Dittmer.

Ulykkeligt, hvis sproget hindrer hjælp

Den udvikling går imidlertid langsomt, når det gælder det fransktalende Vestafrika.

Dansk Røde Kors har i flere omgange arbejdet i det frankofone Vestafrika og driver i øjeblikket projekter i blandt andet Mali, Togo og Liberia.

Troels Mikkelsen, programansvarlig for Vest- og Centralafrika, mener, at danske NGO'er kan gøre en stor forskel i området:

– Danske NGO'er scorer højt med hensyn til kvalitet. Men det kommer kun i begrænset omfang Vest- og Centralafrika til gode, siger Troels Mikkelsen fra Dansk Røde Kors.

Ud over mangel på tradition og sprogkundskaber tror han, at den ringe tilstedeværelse skyldes, at Vestafrika har en nærmest ikke-eksisterende plads i folks bevidsthed.

– Det skal gå rigtig, rigtig galt i Central- og Vestafrika, før det rammer avisernes forsider, siger han. Men først og fremmest er der brug for, at NGO'erne kommer ud over den barriere, som de tror, sproget er, mener Troels Mikkelsen. Man er nemlig langt fra dømt ude, bare fordi man ikke taler formfuldendt fransk.

– Man kan ikke klare sig med engelsk i de frankofone lande, men jeg mener, at vanskelighederne ved sproget overvurderes. I øvrigt er behovet for bistand i regionen så stort, at det ville være ulykkeligt, hvis det er en sprogbarriere, som forhindrer, at hjælpen når frem.

Efter ni år som FN-protectorat (UNMIK) er Kosovos politikere sikre på, at de kan gøre det bedre. Og det kan de måske også. Men let bliver det ikke. Første opgave: Find et job til hver anden kosovar i en økonomi, der domineres af frisører, tankstationer og kebab-restauranter.

Af Morten Østervang

– NU SKAL DET NOK GÅ FREMAD. Kosovo er blevet selvstændigt. Vi er jo lige kommet ud af en krig, og det taget i betragtning går det faktisk udmærket.

26-årige Fasil er en ukuelig optimist.

Udvikling møder ham i den lille landsby Novo Brdo 45 kilometer sydøst for hovedstaden Pristina. Fattige beboere henslæber tiden på deres altaner, mens børnene fordriver tiden med at spille fodbold. En tidligere FN-bygning, der husede den internationale kommune-administration, ligger faldefærdigt hen.

Sølvminen, der før krigen gav arbejde til byens mænd, beskæftiger i dag blot 300. Intet under at mange af kommunens 4.000 indbyggere har været tæt på at flytte.

Fasil har dog fundet en løsning. Som så mange andre har han startet en lille forretning i den 'grå økonomi'. Hans bageri sælger 200 brød om dagen, hvilket lige er nok til at forsørge ham og hans to yngre brødre. – Det går fremad med ét skidt ad gangen. Det her ligner jo ikke Bosnien, hvor man skulle tro, der havde været krig i går.

Det pæne land

Det er rigtigt. Langs hovedvejen mellem Novo Brdo og Pristina står nye og genopbyggede huse. En stor del er endnu ikke færdige, men står med de røde mursten og cement, upudsede og uden vinduer. De kaldes 'sorte' huse. Huse, der bliver bygget, efterhånden, som familien i udlandet sender penge hjem. En post, der tegner sig for 25 pct. af BNP. Eller næsten 2,5 milliarder kroner om året.

For hver krone der bliver brugt på udvikling bruges der 10 på sikkerhed og militær i Kosovo. Den nye statsudfordring bliver at tackle fattigdom og finde arbejde til hver anden kosovar. FN, der snart overlader ansvaret til regeringen, er ikke ligefrem populær. Foto: Nebojsa Marković/Scanpix.

Kosovo har også i de seneste ni år modtaget massiv bistand. Men ingenting varer evigt, hverken fætter-kusine-kærlighed eller bistand.

Som UNDP's direktør i Kosovo, nordmanden Frode Mauring, forklarer:

– Mange overlever på penge fra familien i udlandet, men den indtægt vil langsomt forsvinde. Når folk har været i Norge lidt for mange år, ved vi, at interessen for at sende penge hjem falder. Og bistanden, som Kosovo er dybt afhængig af, vil også falde.

Nu er det økonomien

Mens Kosovos politikere har været optaget af at sikre landet uafhængighed, synes én ting at optage folket: Ni år efter krigen er over halvdelen af befolkningen arbejdsløse. 44 pct. lever under den nationale fattigdomsgrænse, mens 15 pct. må hutle sig igennem for under én dollar om dagen.

Og hvert år kommer der 25.000 nye unge,

der som Fasil og hans brødre gerne vil ind på arbejdsmarkedet. Og hvad gør man så?

Man starter en lille frisør, kiosk eller bagerforretning, som måske kan give 100 euro om måneden.

– Folk er enormt entreprenante, men de gør ikke det rigtige. Når de internationale er taget af sted, er der formentlig ikke nogen, der skal have vasket bil mere, siger Frode Mauring.

Udvikling møder ham i det såkaldte FN-hus i Pristina, mellem små caféer, der hele dagen er proppet med Pristinas ungdom, der drikker café macchiato.

– På kort sigt er den økonomiske vækst ikke nær nok til at reducere arbejdsløsheden, og den vil ikke gøre en forskel for folk i den første årrække. Det kan være en destabiliserende faktor i et miljø, hvor folk i forvejen er ret mistænksomme over for hinanden, forklarer Frode Mauring.

Den økonomiske vækst var i år blot 3,5

pct., mens inflationen lå på 3,9 pct. Regeringen forventer ganske vist, at væksten skal stige til fem pct. næste år. Men alligevel.

Går man bag om de pæne facader langs vejene, byder Kosovo, der har været et FN-protectorat i ni år, på massive sociale problemer, som den nye regering i Pristina skal tage sig af.

Folk er bange

UNDP foretager jævnligt meningsmålinger, der viser, at stort set ingen har oplevet sociale og økonomiske forbedringer i det seneste år. Et flertal af befolkningen føler sig nervøse, og det skyldes for de flestes vedkommende den skrantende økonomi. Spørger du, hvad kosovarenes største problem er, lyder rækkefølgen sådan: Arbejdsløshed. Fattigdom. Og manglende elektricitet.

Den gode nyhed er, at økonomien før eller siden vil opveje for den faldende bistand.

LANDET MED DE FIRE REGERINGER

Kosovos regering er nu i førersædet. Skulle man tro. Men landet er fortsat en mellemting mellem en selvstændig stat, en serbisk provins og et protectorat.

Af Morten Østervang

KOSOVO ER IKKE større end Sjælland. Men alligevel er der samlet flere stormagter og internationale organisationer her end noget andet sted i verden.

I spøg bliver Kosovo, der siden 1999 har været et internationalt protectorat ledet af FN-missionen i Kosovo (UNMIK), kaldt *landet med de fire regeringer*.

Serbien gør fortsat alt for at gøre sin indflydelse gældende. FN styrer formelt landet. Nato står for sikkerheden. Og nå ja, så er der jo også Kosovos regering, der siden 2001 har haft visse beføjelser.

Men nu er der ingen tvivl, hvem der styrer Kosovo længere. For i februar erklærede landet sig selvstændigt – og 43 lande, heriblandt Danmark, anerkendte landet. Og 15. juni trådte landets forfatning i kraft. Og så er det jo ligesom klart, hvem der regerer! Eller hvad?

Ikke just. Landet er lige nu en mellemting mellem en serbisk provins, et internationalt protectorat og en selvstændig stat – afhængigt af øjnene, der ser. De fleste diplomater, man møder i Pristina, indrømmer det: Det er noget rod.

Lad os lige få historien fra starten af.

Kosovo har erklæret sig selvstændigt og indførte 15. juni en forfatning, der gør FN overflødig. Efter ni år ville de være herrer i eget hus.

I stedet indsættes det såkaldte *International Civilian Office* (ICO), som nationerne bag Kosovos befrielse står bag (bl.a. Danmark, Storbritannien og USA). Den er politisk og skal hjælpe regeringen i de første to års selvstændighed med at implementere den såkaldte Ahtisaari-plan, der giver grønt lys for Kosovos selvstændighed. Den indeholder en masse lovgivning – fx flere rettigheder til det serbiske mindretal – som Kosovos regering skal indføre.

ICO kan, ligesom FN, nedlægge veto mod lovgivning, der ikke er i overensstemmelse med aftalen. Og perspektivet er klart: ICO skal hjælpe Kosovo på vej mod EU.

En EU-mission, EULEX, skal bidrage til at opbygge en retsstat. Men EULEX er derimod

en neutral mission, der skal hjælpe med de tekniske aspekter – EU er nemlig i en kattepine, da syv medlemsstater, heriblandt Spanien, ikke anerkender Kosovo. At den så arbejder tæt sammen med ICO og arbejder ud fra Kosovos egen nye lovgivning er en anden historie.

Kattepine for Mr. Ban

Men alt i alt skulle vi så være på plads. Troede de fleste diplomater. Både kosovarene og de lande, der anerkender Kosovo, havde regnet med, at FN tog de nye tilstande til efterretning – og smuttede, når landets selvstændighed var på plads.

Men de havde forregnet sig. Rusland satte sig lodret imod. Først og fremmest sagde Rusland aldrig ja til den såkaldte Ahtisaari-plan, som den finske præsident var blevet bedt om at lave til Sikkerhedsrådet, og som Kosovo nu kører efter. Alligevel har nationerne bag ICO

DET ER IKKE MIN SKYLD!

Men det tager tid.

– Lige nu er Kosovo plaget af en masse traditionelle udviklingsproblemer som høj børnedødelighed og fattigdom. Men om 10-15 år vil Kosovo være ude over det. Problemet lige nu er, at mange af det internationale samfunds investeringer, alene har skabt rammen for økonomien. Du kan jo ikke tiltrække virksomheder, hvis der ikke er el og vand. Men det giver ikke mange job her og nu. Der er ikke skabt vilkårene for, at folk kan lave bedre små virksomheder som gartnerier, forklarer Frode Mauring.

En af de ting, som regeringen fx ikke har rykket på, er at lave en jordreform, så landet kan få gang i landbruget i større enheder. En sektor, der kunne give masser af job. Og Kosovo importerer nu ti gange så meget, som det eksporterer. Stort set alle grøntsager importeres.

– Vi må anerkende, at regeringen ikke har

kapacitet til at gøre flere ting på én gang. Og at uafhængigheds-processen har slugt energien, siger Frode Mauring.

Spørger man 'manden på gaden', er det imidlertid ikke først og fremmest regeringen, vreden vendes mod.

– Det bliver bedre med uafhængigheden. Den nye regering vil kunne gøre det bedre, forklarer Zijodin Gashi på et gebrokkent tysk til *Udvikling*, mens han fejer det støvede fortov uden for sit rejsebureau i Pristina.

Efter friheden

Han repræsenterer en temmelig udbredt holdning blandt kosovarerne: Ni års FN-tilstedeværelse har ikke bragt nok forbedringer: Korruptionen er ekstrem. Elektriciteten virker ikke. Der er ikke noget arbejde.

– UNMIK (FN-missionen i Kosovo, red.) skal bare af sted i en fart, siger den 42-årige kosovoalbener, der er træt af firehjulstrække-

re og FN-folk, der strør om sig med penge.

I dag er ellers en festdag. Det, der næsten er et uafhængigt Kosovo, vedtager sin forfatning. Men det er først og fremmest vreden mod FN, der optager Zijodin. Den kosovarske regering har ganske vist siden 2005 haft en udstrakt grad af kompetence og fx haft ansvaret for elektriciteten og store dele af økonomien.

– I ni år har UNMIK ikke gjort noget som helst for Kosovo. Vi har stadig ikke noget arbejde. Priserne er skyhøje og drevet op af 'de internationale', mens vores pensionister skal overleve for 45 euro om måneden, lyder det vredt.

Med de hvasse ord lægger rejsebureau-ejeren sig op af, hvad der synes at være blevet en tradition her i Kosovo: at bebrejde ens politiske modstandere for dårligdommene i landet. Måske et symptom, der udvikler sig, når ansvaret er så spredt på alle verdens regeringer og hjælperorganisationer? Og der er jo nok at bebrejde. Dette er landet med de mange 'regeringer'. Man kan bebrejde serberne. Man kan bebrejde den kosovarske regering. Man kan bebrejde hinanden internt. Man kan bebrejde 'de internationale'. Og det gør man så. Fra top til bund. Og på tværs af etnicitet.

Men fra nu af er det regeringen, der skal holdes ansvarlig. *Udvikling* møder landets nye industri- og handelsminister Lutfi Zharku i en ny imponerende bygning i hovedstaden.

– Det er godt, at vi nu har fået vores uafhængighed. Så er vi herre over vores egen skæbne. Og vi kan bebrejde os selv, når noget går galt, lyder det fra industri- og erhvervsministeren.

Men inden da når han lige at affyre en enkelt svada mod FN:

– EU og FN har været her i over otte år. De skulle have skabt et bedre erhvervs-klima og fået overbevist flere investorer om at komme hertil. Vi har kun ganske få banker. Og den største barriere for at udvikle erhvervslivet er elektriciteten. Hvordan skal vi tiltrække erhvervsliv uden elektricitet, spørger Zharku. Elektriciteten er emnet, alle vender tilbage til. Der er daglige og jævnlige strømsvigt ad flere timers varighed. Adskillige milliarder kroner er proppet i projektet. Og det betragtes bredt som den største barriere for erhvervslivet. Den kosovarske regering bebrejder det internationale samfund. Serberne bebrejder den kosovarske regering. Og det internationale sam-

Kosovos regering og ICO fortsætter omvendt ufortrødent deres tilværelse i et uafhængigt Kosovo – med fuldfart mod EU, selv om der ikke er levnet plads til ICO i FN's verdensbillede. Sådant er der så mange forskellige politiske virkeligheder i Kosovo. I de nordlige serbiske områder er der omvendt ingen tvivl: Kosovo er en serbisk provins og de fortsætter med at opbygge serbiske parlament og kommuner. Alle lever videre og gør det, de er sat i verden til.

Ikke pæn løsning

Ban-Ki Moon har nok fundet den eneste mulige løsning. Men den efterlader mange uløste problemer. Hvem bestemmer, når alt kommer til alt – ICO, FN eller Kosovos regering? Accepterer Rusland før eller siden situationen i Kosovo, eller får vi en frossen konflikt, der vil hindre Kosovos udvikling?

Her og nu er der de konkrete problemer:

MERE BISTAND END TANZANIA

• **Politisk bistand:** Danmark var et af de første lande, der anerkendte Kosovo i februar i år. En stor EU-mission (EULEX), som Danmark bidrager med 56 personer til, skal hjælpe med at opbygge retssamfund. EU er til stede med en stor mission, der på sigt skal hjælpe Kosovo med at tilnærme sig EU.

• **Mere end Tanzania:** Kosovo har fået mere dansk bistand pr. indbygger end Tanzania. Kosovo har således modtaget 1,5 mia. kroner igennem de seneste syv år. Det gør landet til den største modtager af dansk bistand pr. capita nogensinde.

I de første år fik Kosovo knap 1,4 mia. til genopbygning. Og for perioden 2004-2007 var der afsat 165 mio. kr. over Udenrigsministeriets Naboskabsprogram.

• **Nye penge:** Den 11. juli afholdes en donor-konference, hvor landet beder om 21 mia. kr. henover de næste tre år. Et mere realistisk bud er ifølge *Udviklings* kilder 7-8 mia. Danmark vil give tilsagn om et substantielt beløb i fortsat bistand til Kosovo. Indsatsområderne er endnu ikke fastlagt, men bekæmpelsen af arbejdsløsheden vil være en hovedprioritet for Kosovos regering i adskillige år fremover. De konkrete indsatser vil blive identificeret i tæt samarbejde med Kosovos regering og koordineret med andre donorer.

fund mener, miseren ligger hos regeringen.

Vi spørger ministeren. Men regeringen fik da i 2005 flere kompetencer. Og allerede i 2003 fik den svaret for el-forsyningen: – Nej, det var ikke i vores hænder. EU-søjlen (I UNMIK, red.) burde have lavet det. Men vi har nu lavet en plan og vil have stabil strøm-forsyning inden for 15 måneder, lover den nyudpegede minister.

Da han skal forklare om strategien for at opnå økonomisk vækst, får vi en fornemmelse af, hvad han har at gøre godt med. Væksten skal komme fra de internationale investeringer og ved at udvikle landets små og mellemstore virksomheder. Til det har han en styrelse med hver tre-fire ansatte.

Som alle andre steder i Kosovo, er kapaciteten på lavt blus. Sidste år kunne landet ikke bruge al sin bistand, fordi der ikke var kapacitet. I Undervisningsministeriet aner man ikke, hvor mange skoler, der er i landet. Og det får da også ministeren til straks at sige:

(fortsættes side 18)

kørt videre og håbet på det bedste. Og realiteten var også, at Kosovos tålmodighed var tæt på at være brugt op, selvom Kosovos regering har holdt en lav retorik formentlig for ikke at tirre nogen.

Men Rusland gjorde det klart igen, da Kosovo så erklærede sig selvstændigt: FN skal forblive den øverste myndighed indtil Kosovos status er afklaret. Både FN og EULEX har haft temmelig uklare arbejdsvilkår de seneste måneder. FN kan reelt ikke manøvrere i Kosovo, men EULEX har ikke kunnet komme i gang.

Noget af en katepine for Ban-Ki Moon, der nok helst bare ville have overladt scenen helt til EU.

Intet fodslaw

Situationen er reelt, at FN har været overflødig, for Kosovos regering lytter ikke længere til FN. Men Rusland vil, at FN opretholder

protektoratet. EU havde omvendt gjort det klart, at EULEX ikke skulle lægges ind under FN. Den skulle referere til Bruxelles. Og så var der lige ét problem mere: Det synes klart, at EULEX ikke vil kunne operere i de serbiske dele, hvor organisationen betragtes som synonymt med uafhængighed.

Nu har Ban-Ki Moon så løst det ved at lave en såkaldt 'rekonfiguration', der skal tilpasse FN-missionen til den nye virkelighed. Resultatet er en ansigts-redning-øvelse for alle parter.

FN bliver i Kosovo, men i en mindre udgave. EU-missionen EULEX kommer – selv om det ikke var det EU ønskede sig – ind under en FN-paraply. Men det operationelle ansvar kommer til at ligge i Bruxelles. Og i det mindste er det nu på papiret løst: FN er formelt fortsat det øverste organ. I denne optik er Kosovo stadig et protektorat, men i marken kommer FN dog til at spille en marginal rolle.

Hvordan skal EULEX, som serberne ikke accepterer, regere i de nordlige serbiske områder? Skal EULEX, der lige nu er underlagt FN og dermed status-neutral, være med til at opbygge en retsstat omkring Kosovos lovgivning – frem for FN-lovgivning?

Der er spørgsmål nok, men lige nu synes løsningen at være, at alle kører videre med det de er i gang med.

Også EU har ganske mange kasketter. ICO's chef Pieter Feith er på én og samme tid særlig repræsentant for EU, hvoraf nogle lande temmelig aktivt modarbejder et selvstændigt Kosovo og chef for ICO, der hjælper Kosovo i selvstændigheden. Man skulle dog ifølge kilder kunne høre forskel på de taler, han holder som EU-repræsentant og som ICO-chef. Forvirret? Fortvivl ej.

Det er der mange, der er.

Ni år efter Kosovo-konflikten er kun få serbere vendt tilbage til deres hjem i Kosovo. Og hundrede vis af huse, der er genopbygget for millioner af kroner, står tomme hen. Det internationale samfund har været så forhippet på at skabe et multietnisk samfund, at man glemte at spørge serberne, hvor de ville hen.

Af Morten Østervang

– MIN FAMILIE har boet her i 400 år, fortæller 54-årige, serbiske Dragan Lazović, mens han kigger op mod de smukke, sommergrønne bakkedrag, hvor familiens 70 hektar skov breder sig lidt uden for Peja/Peć (albanske/serbiske stavemåde, red.) i det vestlige Kosovo. Vi er tæt ved den bjergrige grænse til Montenegro.

Det giver ligesom svaret på, hvorfor han er vendt tilbage til det albansk-dominerede Kosovo efter ni år i eksil i Serbien, mener han. Han sidder ved sit nye, endnu lidt skrabeede hus, som Dansk Flygtningehjælp har bygget, og som han flyttede ind i for tre måneder siden.

– Endelig var der nogen, der hjalp mig, siger han.

Lazović er også navnet på 'bebyggelsen' her, der strækker sig hen over en grøn skråning og ned til hovedvejen. Alle 20 familier, der bor her, hedder Lazović.

På bedste balkansk vis bor hele den udvidefamilie af fætre, kusiner, onkler og tanter her.

De har fået genopbygget deres huse i det Dansk Flygtningehjælp kalder en 'kollektiv proces' støttet af EU. Stort set ingen serbere tager alene til Kosovo, med mindre man flytter til én af de store enklaver som Gracanica, hvor flere tusinde serbere bor samlet og er omgivet af Nato-soldater.

Men Dragan Lazović er ikke bange for sikkerheden:

– Jeg kan sagtens bevæge mig frit rundt, ingen problemer, selvom jeg ikke kan tale albansk. Jeg køber mine grøntsager nede i et supermarked, siger Dragan Lazović og peger ned for enden af grusvejen, hvor hovedvejen

ind mod den albansk-dominerede by Peja ligger.

På dén måde er historien om Dragan en positiv historie fra det multietniske Kosovo. Men han er også prototypen på serberen, der vender tilbage.

Han har efterladt familien i Serbien. Han er ældre, fattig og arbejdsløs.

Ved at flytte til Kosovo får han i det mindste et hus, han ikke skal betale husleje for – samt en start-hjælp på ca. 8.500 kroner til at sætte en indkomst-skabende aktivitet i gang.

Hans to sønner er blevet i Serbien. For hvordan skulle de kunne få et arbejde her? De taler ikke albansk, og deres arbejdskraft er ikke ønsket. Dragans kone passer deres yngste 11-årige søn, der stadig går i skole i Novi Pazar i Serbien.

Mange serbere gør som Dragan og pendler til Serbien. De er weekend-kosovarer. *Bæredygtig multietnicitet støttet af millioner af donorkroner?* Det vender vi tilbage til.

Kun weekenders?

Ni år efter at Nato bombede Kosovo, er det stort set kun folk som Dragan, der er vendt tilbage. Ud af de 200.000 kosovo-serbere, der skønnes at opholde sig i Serbien, er der ifølge FN's Flygtningehøjkommissariats (UNHCR) officielle statistikker i dag kun vendt 7.800 tilbage. Men det er efter de flestes vurdering højt sat. Reelt ved ingen, hvor mange, der igen er taget tilbage til Serbien eller Montenegro eller hvor mange, der blot lever livet som *weekendkosovarer* og i sidste ende ofte risikerer at give op og flytte tilbage.

Der tales jævnligt i Kosovo om fire eller fem hele landsbyer, der står med nye tomme huse, der koster mellem 200.000 og 300.000 kr. De står som monumenter over Kosovo-regeringens fejlslagne forsøg på at få serbiske 'tilbagevendende' integreret. Man hører om landsby-projekter med 74 huse, hvor der i dag bor tre familier. Forklaringerne på hvorfor det er gået sådan er mange.

Der var ikke økonomiske muligheder for familierne, der vendte tilbage. De lå som små, isolerede øer i fjendtlige albanske områder. Og i andre tilfælde drejer det sig om politik og korrupsion, forlyder det. Som ved landsby-

en, Srpski Babuska, der blev udført af en græsk NGO på vegne af regeringen og i dag ligger tom hen. Her skulle husene først og fremmest bygges for at pleje politiske forbindelser. Hvorvidt beboerne havde intentioner om at vende tilbage var mindre vigtigt. Ordentlige undersøgelser af om folk ville dertil blev aldrig lavet.

Multi-politik

Kosovarerne er ikke alene om fejlene. At Beograds massive propaganda om forholdene i Kosovo er med til at skabe en angstkultur, der skræmmer folk fra at tage til dertil er alle enige om. Og spørger man en international observatør skulle det internationale samfund have stoppet op tidligere:

”

Man har været langt mere optaget af hele den politiske dagsorden om at skabe et multietnisk Kosovo i stedet for at spørge den enkelte serber: Hvad vil du?

International hjælpearbejder

– Vi har i årevis bare spænet derudaf og bygget huse. Så længe der er donor-penge stiller man sig ikke op og laver undersøgelser og finder ud af, hvad der er galt. Men nu hvor donorpengene skrumper ind, kan vi pludselig se, at ikke særligt mange er kommet tilbage. Det har vi været for lang tid om. Vi havde bare travlt med at bygge, og der var masser af projekter, siger han.

Da FN-missionen UNMIK i 1999 overtog styringen af Kosovo var én ting klar: Kosovo skulle være multi-etnisk. Som ved alle de andre krige på Balkan, ville man ikke acceptere de nationalistiske politikeres forsøg på etnisk deling. Hundreder af millioner af både internationale donor-kroner og kosovarske regeringskroner er gået til formålet. Ambitionen er klar: Alle, der vender tilbage, skal have et hus og en mulighed for at skabe et liv. Og det skal de fortsat efter uafhængigheden, som Kosovos vice-statsminister siger til *Udvikling*.

En hel FN-manual sætter nøje retningslinjer for, hvor store husene skal være. Og hvor meget de skal modtage i støtte. En manual, som hjælpeorganisationerne følger nøje.

Retfærdighedens dilemma

– Men i virkeligheden er problemet, at vi aldrig har været i stand til at tilbyde reelle valgmuligheder for serberne, og derved hjælpe dem med løsninger, som de selv finder bedst, lyder det fra den internationale observatør.

– UNMIK (FN's mission i Kosovo, red.) og UNHCR har været forhippet på, at folk skal tilbage til lige nøjagtig det sted, de flygtede fra. Alt andet ville være at acceptere en etnisk deling. De skal hjem til deres eget hjem, og ingen eller få midler er blevet tilvejebragt på at tilbyde andre løsninger. Flygtningene er sjældent blevet spurgt: Hvor vil I gerne hen? Det kunne være i Serbien, et andet sted i Kosovo eller noget helt tredje. Men hele tankegangen og midlerne har indtil nu været politisk styret: Kosovo skulle være multietnisk, forklarer han.

– Ifølge den tankegang ville man cementere den etniske opdeling, hvis man lod folk tage til de store enklave-områder, hvor der er masser af serbere. Hele baggrunden for etableringen af UNMIK, var at man ikke vil acceptere etnisk adskillelse, men den enkelte flygtning er blevet gidsel i et større politisk spil. Man har været langt mere optaget af den politiske dagsorden om at skabe et multietnisk Kosovo i stedet for at følge en mere rettighedsmæssig tankegang og spørge den enkelte serber: Hvad vil du? Konsekvensen er, at vi ikke har fået skabt bæredygtige løsninger.

Der er stadig ti-tusinder af mennesker i Serbien og Montenegro, der ikke har fundet en løsning, da de ikke finder en tilbagevendende til deres hjem giver dem bedre muligheder end de har nu.

Serbisk harme

Spørger man én af de serbiske mindretals repræsentanter får man samme svar. Oliver Ivanović, der er kendt som en moderat serbisk politiker, sidder i det nordlige Kosovo, der ikke er styret af Kosovos regering, men af parallelle serbiske strukturer støttet af Beograd. Han er nævnt som ministeremne i en ny moderat Tadić-regering i Serbien.

– Vis mig de serbere, der er vendt tilbage til Kosovo. Hvor er de? Der er maksimalt 2.000.

SERBER-FRIT KOSOVO?

Lige før Kosovo i februar udråbte sin selvstændighed havde UNHCR forberedt sig på, at op mod 70.000 serbere ville søge væk. Det skete ikke. Men politikere frygter, at massevis af familier med børn forlader Kosovo efter skoleferien. Et liv i et kosovo-albansk domineret samfund synes perspektivløst. Med selvstændigheden har Kosovos regering, efter den såkaldte Aahtisaari-plan ellers indledt en proces, der skal give mere plads til minoriteterne. Serbisk skal være sprog på lige fod med albansk. Der skal være mere magt i kommunerne, hvor der er serbisk flertal. Alligevel synes tendensen lige nu klar: Kun de ældre serbere bliver.

I modsætning til for bare få år siden er der bevægelighed for serbere uden for enklaverne. Men de fleste lever livet inden for pigtråden. Og de unge er taget afsted. Serbiske politikere mener, at børnefamilier vil flytte til Serbien efter sommerferien. Foto: Nebojsa Marković/Scanpix.

Og vi ved ikke, hvor mange af dem, der er *weekenders*. Der er blevet brugt enorme summer på det her uden nytte, mener han og tilføjer:

– Der er blevet brugt over 50 mio. kr. om året alene af den kosovarske regering.

Hertil kommer de internationale penge. *Hvad er de gået til?*

– Det hele er blevet bestemt af det internationale samfund. Serberne er blevet sendt tilbage til de helt forkerte steder, hvor de er omringet af albanere. Konsekvensen er, at de ikke er der lang tid. De bliver aldrig rigtig en del af det omgivende samfund. Man kunne have skabt mere homogene områder. Og så ville have kunnet vende tilbage til deres familie i Serbien og givet et positivt indtryk. Jeg siger ikke, at alle ville vende tilbage. Men det ville have været et bedre udgangspunkt, siger han.

Ved at skabe større områder havde der været en større sammenhængende økonomi. Mulighed for jobs. Flere muligheder for de unge, mener Ivanović og tilføjer:

– I stedet prøver man at overbevise folk om at tage tilbage til de her ensomme steder, hvor de dybest stadig væk ikke er trygge, siger han og beskriver problemerne: Der er dårlige økonomiske muligheder. Børnene har ingen udsigt til ordentlig serbisk uddannelse. Kosovos regering har ikke skabt ordentlige serbiske sundheds-systemer. Vand og elektricitet er i elendig forfatning.

Time will show

Vil Lazović også blive en 'spøgelses-landsby' midt i mellem albanere?

– Tiden vil vise, hvad der sker med Lazović.

Ind til videre er der ingen børn og kvinder flyttet dertil. Og mange er weekend-kosovarer, forklarer Michael Possmeyer, der er landechef for Dansk Flygtningehjælp i Kosovo.

Et fænomen, som man forsøger at undgå, fordi det splitter familien. I sidste ende er det ikke 'bæredygtigt'.

– Man kan jo godt forstå, at alle gerne vil have deres huse tilbage. Men det her er ikke først og fremmest en erstatnings-proces. Det handler om at finde en varig løsning på folks situation, siger Michael Possmeyer og tilføjer:

– Alle siger, at hele familien flytter til Kosovo. Men det ender ofte med, at de ikke gør det. Vi gør alt, hvad vi kan for at gøre folk bevidste, inden de tager af sted, og vi udvælger dem ved at få en præcis fornemmelse af, om de vil kunne klare sig socialt og økonomisk, og om de mener det alvorligt. Men vi arbejder hele tiden på at forbedre vores udvælgelse, forklarer Michael Possmeyer.

Alligevel fremstår Dansk Flygtningehjælp som en stor succes i Kosovo.

Organisationen, der nyder en usædvanlig tillid hos både serbere og albanere, har i en del af sine kollektive projekter opnået, at 70 pct. af dem, de hjælper tilbage, bliver. Det er højt, selvom det kan virke barokt, at donormidler går til at bygge huse, der ender med at stå tomme hen.

For Dragan er økonomien afgørende for, om han bliver. Pengene, som han fået af Dansk Flygtningehjælp, er allerede brugt på en boremaskine, en elektrisk sav og forskelligt værktøj – uden at der er kommet en indkomst ud af det. Og grønsager er der endnu ingen af i haven:

– Vi skal have mere udstyr. Vi har ingen stald, og vi skal bruge en traktor for, at vi kan lave noget her, siger han og slår ud med arme.

– Vi er nødt til at have flere økonomiske muligheder, tilføjer han.

Her i området er der ikke udsigt til at Dragan, der ellers arbejdede ved bryggeriet Peć, kan få et job. Såkaldt *job placement*, hvor hjælpeorganisationen støtter en lokal virksomhed for at tage den 'hjemvendte' i arbejde er ikke en mulighed for serbere. Det gør Flygtningehjælpen ellers med deres roma-flygtninge.

Stort set hvem man end taler med ryster på hovedet af de 1.200-2.000 euro, de får til at sætte en indkomsts-kabende aktivitet igang.

Den internationale observatør kalder de 1.200 euro et '*quick fix*':

– Det skal gå hurtigt. Så vi giver jer 1.200 euro. Køb en ko. Men det, der er brug for er kreditordninger, så man kan lave noget langvarigt. Men det er jo besværligt.

2007 – et spildt år

Samtidig har serberne, der vender tilbage, altid været vant til 'regeringsjobs' som en del af den kommunistiske middelklasse, mens det omgivende albanske samfund har været tvunget til at være entreprenante.

Dansk Flygtningehjælp er enig:

– Penge burde være støttet op med langt mere træning. Ideelt burde vi støtte dem hen over to år frem for bare 8-9 måneder. Men donorerne vil have processen overstået hurtigt, og så ender det ofte med, at folk bare sælger det, der er blevet købt. Men hvis vi bare

lavede det om til to år, så ville vi jo bare udelukke os selv fra donorerne, siger Michael Possmeyer.

Han forklarer, at donorpengene er ved at tørre ud. I de sidste halvandet år har Kosovos afklaring ligget i luften. Og donorerne har villet afvente den før de satte nye programmer i gang.

– 2007 var stort set et spildt år, fastslår Michael Possmeyer.

Lige nu er det mere *hot* at placere rådgivere i centraladministrationen, der kan være med til at opbygge sikkerhedssektoren eller sundhedssektoren.

– Vi har mindst ti projekter, vi kunne sætte i gang. Og hvis man mener det med et multi-etnisk samfund alvorligt, så er man nødt til at bruge pengene på det, siger Michael Possmeyer.

Men som en anden medarbejder i flygtningehjælpen tilføjer:

– Det er svært at fundraise til et område, der er dyrt, og hvor halvdelen af modtagerne risikerer at tage af sted.

Flere penge

I FN's udviklingsprogram (UNDP) i Kosovo er direktøren Frode Mauring enig:

– Den største finansielle kilde har været Kosovo. Den internationale støtte har aldrig været stor nok. Og vi er bekymret for, om der er nok midler til at støtte op om de mange, som vil komme tilbage nu, siger Frode Mauring og tilføjer:

– Med afklaringen af Kosovos status forventer vi, at flere nu vil have set, at serberne fortsat er i sikkerhed her, siger Frode Mauring og anslår, at op mod 18.000 fra de forskellige minoriteter vil vende tilbage.

Han peger imidlertid på, at området skal effektiviseres. Fx udvælgelsesproceduren.

– Men de eksempler vi har med tomme landsbyer i Kosovo er projekter, der er udvalgt af regeringen, fordi de havde de rigtige politiske forbindelser. Vi ville have gjort det anderledes, men i sidste ende må man lade regeringen tage ansvaret, hvis man tager tanken om ejerskab alvorligt, siger han.

Frode Mauring problematiserer nu tanken om, at man skal lade folk flytte tilbage til enklaver:

– Vi sørger jo for, at folk flytter tilbage i større grupper.

Når det er etableret et fællesskab, bliver det nemmere for andre at følge efter. Samtidig er det også en retting at vende tilbage til sit hus, forklarer Frode Mauring.

I Lazović bliver Dragan – indtil videre:

– Uafhængigheden har ikke ændret mit liv. For os er det eneste, der betyder noget, at vi får nogle flere penge, hvis vi skal overleve her. Og alle politikere løber fra løfterne. Jeg burde ikke være arbejdsløs. Men én ting har vi lært; vi skal ikke i krig mere. Vi har jo mistet alting, siger Dragan.

Han er træt af politikere. Det er en multietnisk følelse i Kosovo for tiden.

SERBERNE IKKE GLEMT

Dansk Flygtningehjælp har udført projektet med støtte fra European Agency for Reconciliation (EAR).

HER MØDER ALBYLER

Kvindeforsamling. Gruppe af medicin-kvinder til møde med 'vestlige' læger. Foto: Jens Peter Bregnballe.

I Sydamerikas fattigste land, Bolivia, betyder et unikt samarbejde mellem medicinmænd og læger langt bedre behandling af alvorlige sygdomme og helt banalt: At folk tør gå til lægen.

Af Lise Josefsen Hermann

JEG SIDDER PÅ en bæk, midt på *plazaen* i landsbyen Alcalá i den bolivianske højlands-region Chuquisaca sammen med Juana Quispe, der har været landsbyens lokale medicinkvinde i mere end tyve år.

Hun er særdeles anerkendt på sit felt, og folk valfarter i dagevis for at komme i behandling hos hende. I storbyen Sucre, der ligger flere timers kørsel derfra, møder jeg også folk, der kender den berømte medicinkvinde.

Juana Quispe har været med i et dansk-støttet projekt med interkulturel medicin, siden det begyndte i landsbyen for ni år siden. Hun er glad for at være med i projektet, der drives

af den lille danske NGO Diálogos, og nævner blandt andet muligheden for at få struktureret sin viden om plantemedicin gennem kurser som et positivt udbytte. En anden positiv konsekvens af samarbejdet er, at hun nu ikke længere tager sig af fødsler, noget som hun ellers har gjort i al sin tid som medicinkvinde.

Men det er kun godt. Det er en alvorlig affære at føde et barn.

– Jeg har oplevet flere kvinder dø i forbindelse med en fødsel, og det er ikke særligt rart, fortæller Juana Quispe.

Færre dødsfald

På landsbyens hospital nikker Mary Salayar Rejas, den ene af kommunens to læger til medicinkvindens eksempel:

– Siden vi begyndte samarbejdet med medicinmændene, er der ikke et eneste eksempel på kvinder, der er døde i forbindelse med fødsler og graviditet. Tidligere var der altid flere tilfælde hvert år. Fødsler foregår nu altid foregår på hospitalet, hvor man tidligere gik til medicinkvinden, forklarer lægen.

Samarbejdet mellem læger og medicinmænd har også en stor fordel, når man tager det offentlige sundhedssystems ringe infrastruktur i betragtning. Kommunen Alcalá, et

område, der i areal svarer til en fjerdedel af Fyn, har kun to læger. Det betyder, at den enkelte landsby i kommunen normalt kun får besøg af lægen én dag om måneden. Resten af tiden er medicinmændene de eneste behandlere. Dem kan kommunen til gengæld præstere tyve af. En del af arbejdet med interkulturel medicin har også handlet om at uddanne dem til at kunne foretage simple behandlinger med 'vestlig medicin'.

”

Siden vi begyndte samarbejdet med medicinmændene, er der ikke et eneste eksempel på kvinder, der er døde i forbindelse med fødsler og graviditet.

Mary Salayar Rejas, læge i landsbyen Alcalá.

Hvis et barn for eksempel har diarré eller en simpel luftvejsinfektion, så kan medicinmanden nu behandle barnet både med den

vestlige og den traditionelle behandling.

Et andet målbart resultat af arbejdet med interkulturel medicin er den såkaldte dækningsgrad – hvor mange personer, der modtager behandling fra det offentlige sundhedssystem. I projektområderne er der en stigning i antallet af sundhedsbehandlinger i forhold til naboområderne, hvor der ikke er arbejdet med interkulturel medicin.

Et kernepunkt i interkulturel medicin er, at begge behandler-verdener kan lære af hinanden. Men der er også punkter, hvor lægen kigger med misundelse på medicinkvindens resultater:

– Folk har en anden tillid til medicinmændene end til os. Vi er autoriteter, som man ikke kan tale lige så frit med. Medicinmændene er en del af lokalsamfundet på en anden måde taler med deres patienter hver dag på gaden, om, hvordan det går. Det kunne vi godt lære noget af, siger lægen Mary Salazar Rejas.

Ritualerne er centrale

Miguel Isola Delgadillo er en af Bolivias førende eksperter i interkulturel medicin og har arbejdet sammen med Diálogos siden 1995. Han er uddannet læge og har i årtier interesseret sig for den traditionelle behand-

AMULETTER

ling i Bolivia og for interkulturel medicin. Han har ekspertise inden for plantemedicin og ved meget om den rituelle del af medicinmændenes behandling, men udover den ikke selv. Netop ritualerne er centrale for succes i arbejdet med interkulturel medicin, mener Miguel Isola Delgadillo.

”

Lidelse: Personens sjæl er flygtet.

Diagnose fra journal skrevet af healer.

Indtil videre går det fint med at acceptere plantemedicin og nogle læger bruger det sågar også. Men der er meget få læger, hvis overhovedet nogen, der accepterer medicinmændenes ritualer. Meget få accepterer, at det hører med til behandlingen af en sygdom at slagte en høne og sige adskillige forbandelser til den onde ånd, der har taget plads i personen, og som er skyld i sygdommen, mener Miguel Isola Delgadillo og tilføjer:

– Jeg siger ikke, at lægerne skal udøve den form for behandling. Men de skal lære at acceptere og respektere, at det er en del af

medicinmændenes traditionelle behandlingssystem. Nøjagtig ligesom medicinmændene må acceptere og respektere lægernes arbejde og deres arbejdsområde, mener den bolivianske læge.

Journaler fra medicinkvinden

På plazaens bænk i Alcalá nikker medicinkvinden Juana Quispe genkendende til, at hendes arbejde ikke altid bliver respekteret af lægerne. Som følge af arbejdet med interkulturel medicin skal hun nu skrive journaler fra sine behandlinger, som hun giver videre til hospitalet.

I sådan en journal skriver Juana Quispe for eksempel: *“Lidelse: Personens sjæl er flygtet. Årsag: Personen er blevet forskrækket på grund af et skænderi, et farligt dyr eller en ubehagelig oplevelse. Behandling: Healede personen ved at kalde sjælen tilbage igen og berolige den”*. Der kan også stå: *“Lidelse: Diarre, Årsag: Stress og bekymringer. Behandling: Healede og beroligede personen og sendte ham/hende videre til hospitalet.”*

Selvom Juana Quispe gennemgående er tilfreds med samarbejdet med hospitalet, giver det stadig problemer, når de to forskellige verdener mødes for at samarbejde:

NU SAMARBEJDER HEALER OG LÆGE

Behandlere i henholdsvis hvide kitler og traditionelle klædedragter har i årtier kæmpet om magten til at helbrede bolivianernes sygdomme. Våbnene var piller, penicilin og skalpeller eller forbandelser, healing og plantemedicin.

Men nu deler behandlere kontorer eller i hvert fald patienter i tre kommuner i højlandsregionen Chuquisaca, et område med cirka 17.000 indbyggere. Her har den bolivianske NGO, Prodeco, med støtte fra Danida gennem den danske u-landsforening Diálogos, arbejdet med interkulturel medicin siden 1995. Det betyder, at lægen godt kan anbefale en plantemedicin eller et besøg hos medicinmanden efter konsultationen. Omvendt sender medicinmanden også sin patient videre efter sit ritual eller sin behandling med plantemedicin, hvis patienten fejler noget, der ligger uden for hans evner at behandle.

– Nogle gange, når jeg kommer for at aflevere mine journaler, føler jeg, at de på hospitalet er ligeglade med dem. Det er et stort arbejde for mig at skrive dem. Jeg oplever nogle gange, at de ikke respekterer mig på hospitalet, at de ikke synes, jeg er en rigtig behandler, siger Juana Quispe.

Farlig hest gav feber

Da jeg skal skilles med Juana Quispe på plazaen i Alcalá, møder hun også mine rejsekammerater. En af dem har været syg nogle dage med høj feber. Medicinkvinden henvender sig straks til hende, inden vi når at fortælle, at danskeren er syg. Hvordan går det, hvordan sover du om natten, spørger den bolivianske helbreder. Inden min rejsefælle når at svare, siger Juana Quispe:

– Du er blevet skræmt af et eller andet. Et farligt dyr, tror jeg. Har du mødt en uhyggelig hund?

Min kammerat fortæller om en ridetur et par dage forinden, hvor hendes hest løb løbsk, og hun blev bange. Juana Quispe smiler.

Det er derfor, du er syg, siger hun med overbevisning i stemmen og tilføjer:

Du skal ikke være bange mere, *mamasita*, det er i orden igen, siger hun med ro.

Vi siger farvel til den bolivianske medicinkvinde. Min rejsefælle har det faktisk bedre. I bilen på vej afsted fra Alcalá er feberen forsvundet, og hun sidder der på bagsædet og smiler. Det var da mystisk, bliver vi enige om. Når jeg fortæller den historie til folk i Europa, siger alle, at det er ren psykologi. ‘Medicinkvinden virker så overbevisende, når hun siger, at du bliver rask, at du rent faktisk bliver det.’

Men sådan hænger det ikke sammen, hvis du spørger en bolivianer. Så har Juana Quispe beroliget din sjæl til at komme tilbage til kroppen, og derfor er du rask igen. Det er netop pointen i interkulturel medicin, ikke at forsøge at forklare deres helbredelse ud fra vores verdensopfattelse, men at acceptere, at den bolivianske medicinkvinde kan helbrede sjæle.

Lise Josefsen Hermann er freelancejournalist. Artiklen er skrevet efter en rejse til Bolivia finansieret af u-landsforeningen Dialogos.

MORALES OG MEDICINMÆNDENE

Af Lise Josefsen Hermann

DA EVO MORALES blev valgt til præsident for Bolivia i 2005, lød forandringernes tromme i det fattige, sydamerikanske land. Et af områderne der har nydt godt af den indianske præsident, er den traditionelle bolivianske sygdomsbehandling med de lokale medicinmænd som grundstamme. For første gang er der blevet udnævnt en minister for interkulturel medicin.

– Hvis man vil ændre forholdene for Bolivias fattige indianere, handler det også om at tage sundhedsbehandlingen af dem alvorligt. Og det gør vi med interkulturel medicin, siger Teodoro Barrientos Céspedes, der er regeringens ansvarlige for interkulturel medicin i højlandsregionen Chuquisaca.

Verdenssundhedsorganisationen WHO har også en decideret strategi for traditionel medicin, og et af hovedmålene er at støtte medlemslande til at udvikle deres egen politik på området.

Bolivias regering har desuden planer om at oprette en akademisk uddannelse, hvor man kan studere traditionel boliviansk plantemedicin på lige fod med vestlig medicin. Målet er at professionalisere de bolivianske medicinmænd. En del af arbejdet handler om at nedskrive medicinmændenes viden, så den kan studeres. Hidtil har det ikke været muligt, fordi denne viden blev holdt hemmelig i medicinmændenes familier og videregivet mundtligt.

Men der er en del praktiske problemer ved arbejdet, fortæller Teodoro Barrientos Céspedes:

– En af udfordringerne har været at finde fysisk frem til medicinmændene. De er spredt rundt omkring i bjergene og går ikke med et skilt i panden, hvor der står medicinmand. Det er en tradition, der et gået i arv fra far til søn igennem århundreder, siger han.

Men det hårde arbejde giver god gevinst, mener Teodoro Barrientos Céspedes:

– Medicinmændene er fysisk bedre forankret i lokalsamfundene end hospitalerne og lægerne. De er en kæmpe uudnyttet resurse, påpeger han.

DANSK STØTTE

- Danida giver som hovedregel sektorprogramstøtte, hvilket betyder at Danmark ikke har specifikke danske programaktiviteter for interkulturel medicin, men tilpasser sin støtte til det, modtagerlandene prioriterer. Det betyder, at interkulturel medicin kun optræder i sundhedssektor-programmer, hvis det indgår i modtagerlandets prioriteter.

- Danida bidrager også til Verdenssundhedsorganisationen WHO, hvis afdeling for essentiel medicin bl.a. forsker i traditionel medicin.

- Den danske NGO Dialogos har i flere år kørt et projekt med et stærkt islæt af interkulturel medicin, nemlig Plagbol-projektet i Bolivia, som handler om pesticidforgiftning, hvor det traditionelle sundhedssystem er meget involveret. Se www.dialogos.dk

(fortsat fra side 13)

– Vi forventer ikke, at væksten stiger lynhurtigt. Men vi håber på fem pct. næste år, lyder det fra ministeren.

Om få måneder skal der afholdes en international donorkonference i Bruxelles. Kosovo har bedt om 24 mia. kroner. Et realistisk bud er, at de får omkring otte milliarder.

– Men EU burde give mere. De har tidligere givet 3,5 milliarder om året, og nu er det nede på en milliard kroner.

Tag jer sammen

Hos EU-søjlen, der er en del af UNMIK-strukturen, får ønsket om flere penge dette skudsmål:

– Regeringen skal stoppe med at læne sig op ad det internationale samfund og i stedet gøre tingene selv, lyder det fra Paul Acda, der er lige under FN-generalsekretærens særlige udsending og ansvarlig for EU-søjlen, der har haft ansvaret for genopbygning og økonomisk udvikling.

Særligt anstrengt synes han at blive, da talen falder på elektriciteten.

– Regeringen har overhovedet ikke rykket på det. Om bare 14-15 måneder vil de løbe ud for strøm. Vi har sagt det igen og igen, men der sker ikke noget.

Men kunne I ikke bare have lavet det?
– Det er én af de mest eksakte videnskaber at være bagklog. Men den tyske regering forærede dem en ny generator, som er brændt sammen. Og vi overleverede altså ansvaret for energi i 2005. Vi er ikke en kolonimagt. Regeringen skal selv tage ejerskab.

Ifølge UNMIK-chefen Paul Acda har man generelt skabt et godt fundament for, at staten kan køre videre:

– Vi har lavet byggeklodserne med markedsregulering og lav skat. Det er ikke en Rolls Royce. Det er en Volkswagen. Men i det mindste kører den, og nu er det op til regeringen at tage kontrol over landets økonomi. De skal finde investorer, der lige nu er skræmt af korruption, kriminalitet og en regering, der laver politiske indgreb overfor erhvervslivet efter forgodtbefindende.

Alligevel er UNMIK-chefen optimist. Landet er rigt på mineraler. Det kan sælge energi. Og der er potentiale for turisme.

– Men uafhængigheden vil hjælpe, for det vil give adgang for investorer. Vi bevæger os ikke fra dødens dag lige med det samme, men det går den rigtige vej, siger Paul Acda.

Det serbiske mindretal, der per natur både er kritisk over for 'den internationale besættelsesmagt' og den kosovo-albanske regering, har ikke andet end hovedrysten til overs for

det, den serbiske politiker Oliver Ivanović kalder en absurd situation.

– Der har været så mange stormagter på så lille et sted, og alligevel er der sket så lidt, siger Ivanović, der betragtes som en moderat socialdemokrat og kandidat til en minister-post i en kommende moderat serbisk regering.

Men efter et par års fastlåst politisk konflikt om uafhængigheden, har han en bøn:

– Lad os nu arbejde i stedet for. Regeringen skal vise, hvad den kan. Man kan ikke forvente, at andre hele tiden skal gøre arbejdet for én, siger den serbiske politiker, da Udvikling møder ham på hans kontor nord for floden Ibar, hvor regeringen stort set ikke har nogen beføjelser. Beograd og mafiaen regerer her.

– Regeringen bebrejder hele tiden andre og den er fuld af gode undskyldninger, lyder det fra Ivanović, der dog straks selv kaster sig ud i disciplinen:

– Men regeringen har ikke selv fået opbygget nogen kapacitet. De har en donor-mentalitet, hvor pengene bare strømmer ind, siger Ivanović om æraen, hvor der har været delt ansvar mellem kosovo-regeringen og det internationale samfund. Og fortsætter med andre ord den gamle leg: Alle bebrejder alle.

Står det så skidt til?

Senere møder vi en tidligere FN-medarbejder på højt niveau. Han er ikke i tvivl om, at Kosovos regering vil kunne gøre det bedre: – Selv kolonimagterne drog den samme lære – nemlig at stater bedst drives af folkene som bor der. Men de lokale institutioner skal nok få elektriciteten til at virke og få styr på skraldet, forklarer han med henvisning til dyngerne af affald, som hober sig op i gaderne, siger han.

– Men de er på en svær opgave, erkender kilden, der har observeret Kosovo siden 1999. Centraladministrationen skal opbygges. Økonomien skranter. Naboskabet til Serbien skal håndteres. Og verden skal overbevises om statens berettigelse. Kritikken af FN tager han roligt:

– FN har ikke gjort det dårligt. Der var ingen ting, da man startede. Ingen administration og ingen folk til at udføre arbejdet. Selvfølgelig er der ting, der kunne være gjort bedre. Hvis man kigger på, hvor vi kom fra, så er det en succes, siger den tidligere FN-mand.

– Kig dig omkring: Står det så skidt til? Der er da ikke nogen, der dræber hinanden.

Morten Østervang er journalist på Udvikling, og besøgte Kosovo i juni.

VI BRUGER IKKE FOR MANGE PENGE PÅ AIDS – VI BURDE BRUGE FLERE

AF SØREN BRIX CHRISTENSEN, LÆGE OG FORMAND FOR LÆGER UDEN GRÆNSER I DANMARK.

AFRIKA ER IKKE ved at blive 'oversvømmet' af aids-medicin, tværtimod er der stadigvæk mange, der har brug for medicinen, som ikke får den. Og vi bruger heller ikke for mange penge på aids, fordi det er en menneskeret at modtage den behandling, der er tilgængelig for en alvorlig sygdom. Det er ikke et spørgsmål om, hvorvidt andre indsatser er mere samfundsøkonomisk rentable.

Journalist Jeppe Villadsen rejser i en række artikler i det seneste nummer af Danidas avis *Udvikling* (nr. 4/2008) spørgsmålet, om man kan få for meget af en god ting, og om der bliver brugt for mange penge på hiv/aids indsatsen i forhold til andre sundhedsindsatser i Afrika. Ifølge de personer, som Villadsen har interviewet, er svaret et tydeligt ja. De udtaler sig nærmest i kor negativt om de indsatser, der bliver udført gennem f.eks. Global Fund og PEPFAR. Men det ville være katastrofalt ud fra disse udsagn at drage den konklusion, at man burde bruge færre penge på indsatsen mod hiv/aids.

10 millioner døde

For 10 år siden var der ingen, der troede, at det rigtig nyttede at give behandling til hiv-positive mennesker. Over 10 millioner mennesker døde, fordi vi kom for sent i gang med indsatsen. Gennem store fortaler-indsatser internationalt, bl.a. for at få nedbragt prisen på medicin samt store indsatser nationalt og lokalt, er det mellem 2003-2005 lykkedes at redde livet på over 350.000 mennesker. I dag er over to millioner mennesker rundt om i verden i behandling dagligt – så der er noget, der fungerer. Men med en så stor indsats iværksat på så kort tid er styringsproblemer næsten uundgåelige, og det er den udfordring, vi bør tage fat på.

Der er stadig mindre end en tredjedel af de knap 10 millioner mennesker i udviklingslandene, som har brug for antiretroviral medicin (ARV), der har adgang til den. Læger uden Grænsers sygeplejersker og læger melder fra vores klinikker i felten, at der er brug for en større global indsats. I vores venteværelser i Afrika har vi stadigvæk fem millioner hiv-positive mennesker, som alle her og nu har brug for behandling.

Næst efter nedre lungeinfektioner er aids den sygdom, der dræber flest mennesker – 2,5 millioner sidste år. Tuberkulose (TB) dræbte 1,7 millioner og malaria mere end 1 million.

Sygdommen aids er i sin natur uløseligt forbundet med andre sygdomme, fordi hiv-virussen angriber immunforsvaret. Derfor er kampen mod hiv og aids ofte en forudsætning for at komme andre sygdomme til livs. Det er som så ofte ikke et spørgsmål om enten-eller men om både-og. Mennesker, der lever med hiv, er op til 50 gange mere udsatte for at udvikle tuberkulose end hiv-negative personer. De, der udvikler TB, bør behandles både med ARV og med tuberkulose-medicin, mens alle hiv-positive ifølge WHO burde modtage forebyggende TB-medicin. Eller for at tage et andet eksempel: For at nedbringe dødeligheden hos kvinder i udviklingslandene er det essentielt at udbyde konsultationer til gravide og nybagte mødre samt at tilbyde fødselshjælp. Gennem disse ydelser kan man samtidig mindske risikoen for at hiv-smitte overføres fra mor til barn.

Mangelfulde sundheds-væesener

At sundhedsstrukturerne er mangelfulde og ressourcetsvage de fleste steder i Afrika, er ikke nogen nyhed. Læger uden Grænser har i lang tid påpeget manglen på sundhedspersonale i de lande, hvor sygdommen hænger. Vores arbejde i blandt andet Sydafrika og Malawi viser, at der er et enormt behov for at uddanne flere læger og sygeplejersker, og styrke de sundhedssystemer, som skal forebygge, teste, rådgive, behandle og følge op. Som artiklerne i *Udvikling* også nævner, er f.eks. kun 12 pct. af befolkningen i Uganda indtil videre testet for hiv.

Naturligvis bør de forskellige organisationer og donorer koordinere deres indsatser, og naturligvis bør man integrere indsatserne i de nationale og lokale sundhedsstrukturer, hvor det kan lade sig gøre i stedet for at opbygge parallelsystemer. Det er selvfølgelig også problematisk, når indsatsen mod hiv og aids kommer til at overskygge andre sundhedsproblemer, og det er spild af ressourcer, når man ikke har sikret den logistiske kæde, så ARV-medicin bliver forældet inden den når ud til brugerne.

Men det betyder ikke, at der ikke er brug for en fortsat massiv indsats mod hiv og aids. Vores indsats skal gå på to ben – vi skal forebygge sygdommen, og vi skal respektere de hiv-smittedes grundlæggende ret til at få livsforlængende medicin.

DANIDAS NGO-SAMARBEJDE 2007

NY PUBLIKATION. Så er den her – *Danidas NGO samarbejde 2007*. Rapporten giver et samlet billede af NGO-bistanden i 2007 hvad angår størrelse, fordeling på organisationer, sektorer og geografiske områder i.

Danske NGO'er har gennem årene opnået status som vigtige kompetente partnere for Udenrigsministeriet, når det handler om at gennemføre den humanitære bistand. Rap-

porten beskriver også, hvordan "Partnerskab 2000" og "Strategi for Danmark humanitære bistand" tildeler danske NGO'er en central rolle på det humanitære område.

Rapporten *Danidas NGO samarbejde 2007* er gratis og kan downloades på Udenrigsministeriets hjemmeside www.um.dk eller bestilles i trykt version på www.danida-publikationer.dk

FLYGTNINGEDIPLOMAT TALER UD

Søren Jessen-Petersen har som vicehøjkommissær i FN's flygtningeorganisation UNHCR haft ansvaret for at hjælpe millioner af flygtninge. I bogen *Flugt og Frihed* retter han en skarp kritik mod verdenssamfundets manglende vilje til at gribe ind i humanitære katastrofer og lægger ikke fingre imellem, når det gælder Danmarks flygtninge- og indvandrerpolitik.

Af Peter Voergaard Rasmussen

'En ældre mand havde været vidne til drabet på tolv yngre mænd. En dreng fortalte, hvordan hans forældre var blevet dræbt. Mange fortalte om unge kvinder, der var blevet taget ud af busserne, voldtaget af serbiske soldater og sendt nøgne tilbage i busserne.' 'Hvorfor kunne de ikke komme tidligere? Hvorfor kunne de ikke forhindre katastrofen?' skreg kvinder op i ansigtet på en chokeret Ogata. Spørgsmål, som kvinderne med rette kunne have stille en verden, der var passiv tilskuere til et af verdens værste folkemord.

I de følgende uger begyndte det langsomt at gå op for alle, hvad der var sket.' (s.43)

Sådan lyder et afsnit om borgerkrigen i eks-Jugoslavien i en ny bog af en af de højest placerede danskere i det internationale samfund. Søren Jessen-Petersen har igennem 30 år stået i front for bedre vilkår for flygtninge og har for FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR) fra 1973 til 2001 været tæt på de etniske udrensninger på Balkan og i Afrika. Søren Jessen-Petersen har desuden haft en central rolle som EU's repræsentant i Makedonien og FN's særlige repræsentant i Kosovo.

Bogen består af fem dele, hvor folkemorden på Balkan og i Rwanda hver fylder én del. Tredje del omhandler kriser, som forfatteren

betegner som glemte, heriblandt kriserne i Burma og Colombia.

I fjerde og femte del tager Søren Jessen-Petersen Danmarks og Europas flygtninge- og indvandrerpolitikken i betragtning i en skarp analyse med kritik af fejl og mangler hos regeringerne. Her kommer forfatteren selv med forslag til, hvad der burde ændres. Forslagene veksler mellem at bunde i lovgivning, historiske sammenligninger og idealisme, som er svær at argumentere mod.

Bogen skifter i starten fra at være fortællende og redegørende til i sidste del af bogen at være analyserende. Denne opdeling gavner bogen, fordi det ikke ødelægger den indlevelse i katastroferne, som griber læseren.

Interesse-jungle

Dette er ikke en bog, hvor man kommer helt ind under huden på Søren Jessen-Petersen, og det har heller ikke været meningen med bogen, for omdrejningspunktet er ofrene. Som læser forstår man imidlertid den magtesløshed og vrede hos en mand, der har været vidne til folkemord og magtpolitik i årtier har oplevet.

Det betyder også, at man som læser ikke kan lade være med at lade sig rive med af de stærke fortællinger, som Søren Jessen-Petersen beskriver i bogen. Forfatterens kamp i stormagtpolitikken og junglen af interesser, der ofte driver den internationale dagsorden, er særligt tankevækkende, når de sammenholdes med hans oplevelser fra fronten.

Bogens styrker skal findes i det nære personlige indblik i tragediernes forløb, og i de afsnit, hvor Søren Jessen-Petersen forklarer baggrunden og forløbet for de forskellige konflikter. Her bliver bogens flydende og let læste sprog en særlig fordel, fordi sproget opvejer de indviklede årsager til kriserne.

For den velbevandrede læser

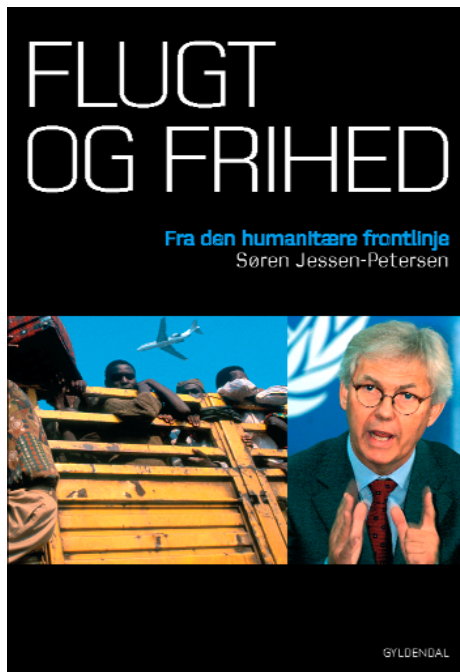
Omvendt forudsætter forfatteren dog, at læseren kender til de forskellige organisationers formål, magtfordeling og interesser, hvilket

betyder at målgruppen er de, som i forvejen kender til international politik, og som ønsker et dybere indblik i en verden, hvor det er ofrene, som er i centrum. Derfor kan man som læser godt blive forvirret af de forskellige organisationers reelle ønsker og indflydelse på tingenes gang.

Som læser savner man desuden et landkort, når Søren Jessen-Petersen beskriver flygtningestrømmens rute væk fra de kriseramte områder. Dette ville give en fornemmelse af de flygtendes anstrengelser.

Søren Jessen-Petersen bor og arbejder i dag i Washington DC, hvor han underviser på Georgetown University, og er samtidig gæsteforsker på US Institute of Peace. Han er desuden repræsentant for organisationen Independent Diplomat.

Peter Voergaard Rasmussen er journalistpraktikant i Udenrigsministeriet.

Søren Jessen-Petersen: 'Flugt og Frihed' – fra den humanitære frontlinje'. Gyldendal. 354 sider. Pris 299 kroner.

Foto: Stine Larsen/Politico

KUNNE VI HAVE GJORT DET BEDRE?

Af Peter Voergaard Rasmussen

Udvikling har mødt Søren Jessen-Petersen, som netop er aktuell med bogen 'Flugt og frihed. Fra den humanitære frontlinje'.

Hvad har dine oplevelser betydet for dig?

– Jeg har set mange menneskelige tragedier og lidelser, men også fra tid til anden meget menneskeligt mod, og jeg tænker tit: Hvorfor kunne vi ikke have gjort det her bedre? Og mit arbejde har ofte gjort mig vred og frustreret. Derfor er jeg gennem årene blevet ganske kritisk over for det internationale samfunds redskaber til at løse konflikter.

Du opfordrer til at se bort fra mandater i din bog, men hvor går grænsen?

– Grænsen må sættes af mennesker, og alt efter hvem man er, må man have et vist råderum for initiativ. Pointen er, at når det handler om at redde menneskeliv, så må man også se bort fra mandatet. Der skal ikke herske anarki, for det handler om pragmatisme.

Nogle vil måske have så svært ved at kape de ting, du har været vidne til, at de skubber det fra sig. Hvad vil du sige til dem?

– Mit ønske er, at folk bedre forstår den verden, som jeg lever i, og netop fordi folk ikke har noget forhold til den verden, så er det vigtigt, at de kender til den.

Når man læser din bog, forstår man ikke, hvorfor Europa ikke har en fælles hær, der kan gribe ind i humanitære kriser, og som ikke er afhængig af, at USA eller Rusland nedlægger veto. Hvad mener du om det?

– Jeg tror, at EU's soft power først bliver effektiv, når der også er en troværdig trussel om at bruge magt, hvis det skulle blive nødvendigt. Jeg er ikke tilhænger af brugen af magt, men problemet er, at amerikaners brug af militær magt og europæernes brug af soft power ikke spiller ordentlig sammen. Men jeg må ganske tøvende indrømme, at jeg synes Europa burde udvikle noget militær, der kan gribe ind med mandat.

RETTELSE

I artiklen 'Sudan starter fra Scratch' (side 17 i Udvikling 04/2008) oplyses det fejlagtigt, at alle 4,5 milliarder dollars, som blev lovet til Sudan ved en donorkonference i 2005, blev tildelt de såkaldte Multi-donor Trust Fonds (MDTF's) til udvikling og genopbygning i Nord- og i Sydsudan.

Det korrekte beløb er i stedet 508,5 millioner dollars, hvoraf 344 millioner dollars blev øremærket til Sydsudan. De resterende fire milliarder blev givet til humanitær hjælp, bedring og udvikling uden for MDTF's, hvoraf en stor del blev givet til hjælp i Darfur.

Vi beklager fejlen. Red.

DANIDAS OPLYSNINGSBEVILLING GÅR ONLINE

Ansøgningsproceduren moderniseres og fra 15. september 2008 skal ansøgninger til Danidas Oplysningsbevilling indtastes direkte på websiden: www.oplysningsbevillingen.dk.

Ansøgninger til 1. fordelingsrunde 2009 for støtte til oplysningsprojekter og ulands-tv-puljen kan indtastes i perioden 15. - 30. september 2008.

Ansøgninger til 1. fordelingsrunde 2009 for rejsestipendier og omvendte rejsestipendier kan indtastes i perioden 1. - 15. oktober 2008. Alle midler for 2008 er fordelt.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til Udenrigsministeriet, Public Diplomacy og Kommunikation på telefon 3392 0858 eller 3392 1774.

GLITTEDE PARADOKSER

Danidas årsberetning fra 2007 er flot og optimistisk læsning – men mangler lige det sidste før den for alvor giver overblikket over udviklingens sande tilstand.

Af Thomas Ravn-Petersen

DET ER ISÆR i noterne eller i artiklerne med konkrete eksempler fra de enkelte lande, at udviklingsarbejdet bliver levende i Danidas 200 sider lange årsberetning fra 2007.

Vidste du f.eks., at den danske bistand til Zambia har været medvirkende til, at tidligere præsident Chiluba fra Zambia i fjor som den første nulevende afrikanske leder blev dømt for omfattende korrupsion? Eller at Ghana med dansk hjælp fik genopbygget sin statistiske kapacitet, hvorved landet pludselig kunne konstatere, at fattigdommen med et hug var blevet halveret og derved levede landet op til det første af 2015 Målene? Eller at 5,8 millioner mennesker (det er flere end der er danskere) nu har adgang til rent drikkevand på grund af den danske hjælp?

Igen og igen bemærkes det, at Danmark er med helt i front, når det gælder om at være den flinke pige i klassen. Danmark er med u-

landshjælp for 14 mia. kr. den 12. største bidrager af u-landshjælp – og i procent den 4. største i verden. Så selvom de voldsomme nedskæringer i 2002 gav dybe ar i udviklingsmiljøet, kan man ikke sige andet, end at Danmark fortsat er en stormagt, når det gælder udvikling. Ikke bare lægger vi et stort beløb, vi målretter også indsatsen imod de fattigste, ligestillingen og de marginaliserede, samtidig med at vi har relativ høj og rimelig cigarføring i de store internationale organisationer. Også når det gælder stat-til-stat, er Danmark i front for at forenkle og forbedre bistanden.

Danmark på vej frem igen

Med andre ord virker det som om, at Danmark efter fem lidt defensive år er på vej tilbage i front og igen tør tage globalt lederskab for at gøre udviklingshjælpen mere effektiv, verden mere demokratisk og bedre at leve i. Det er glædeligt. Til gengæld er det paradoksalt at læse, at blandt OECD-landene, der ellers alle har forpligtet sig til at skruer op for bistanden, er det kun seks lande, der har øget deres udviklingshjælp, mens store lande som USA, Japan, Frankrig, Storbritannien og Italien har skåret ned – både i tal og procent af BNI.

Årsberetningen er grundig og kommer rundt i alle kroge af Danidas virksomhed. Derved bliver den også lidt kedelig og uoverskuelig. Man fornemmer det interne pres for, at alle kontorer og initiativer ligeligt skal pligtomtales. Og et eksternt hensyn til en aktivistisk regering, der forøger presset på diplomatiet og udviklingsfolkene. Det er en skam. Årsberetningen ville have godt af en modig redaktør, der tør sortere, fremhæve og

Det klassiske brønd-motiv pryder forsiden af årsberetningen fra Danida.

vælge fra. Og så trænger designet også til lidt mere indbydende grafik. Var det ikke for de fantastiske fotos fra hele verden, ville det være en tør omgang. Siderne er meget grå og med rigtig meget tekst.

Så ja tak til mere grafik, flere forklarende skemaer, flere kort og oversigter. Hvad med at sætte de 16 programsamarbejdslande ind i en samlet grafik, så man kan se deres udvikling fra 1990 til 2005 og hvilken retning de har mod 2015? Så ville man f.eks. kunne glæde sig over, at halvdelen af samarbejdslandene faktisk er godt på vej både hvad angår uddannelse til alle, reducere af børnedødelighed og adgang til rent drikkevand!

Mere oplysning, tak

Den afgående styrelsesformand, Holger Bernt Hansen, fremhæver i sit indlæg, at der i disse år er særlige udfordringer for u-landsoplysningen, fordi bistanden er blevet mere kompliceret og mindre national. Med faldende opbakning blandt den danske befolkning til u-landsbistanden findes argumenterne også herhjemme. Der er kort og godt brug for bedre og mere u-landsoplysning. Det ved undervisningsverdenen – og alle fagfolkene. Den absurde halvering og politisering af oplysningsmidlerne i 2005 sammenholdt med lanceringen af Danidas dilemma-projekt

i fjor har givet årsberetningens mest knudrede afsnit. Man ser for sig den arme embedsmand med pistolen for panden, der absolut skulle skrive noget positivt om det 12 millioner kroner dyre dilemma-flop.

Til sidst skal en lille detalje have ros. To kapitler har fået ændrede titler i år, så de afspejler verden og ikke længere dansk indenrigspolitik.

Kapitel 2 'Stabilitet, sikkerhed og kampen mod terrorisme' er nu blevet til 'Konflikt, stabilitet og skrøbelige stater'.

Mens Kapitel 3 'Flygtninge, nødhjælp og nærområder' er blevet til 'Nødhjælp, flygtninge og internt fordrevne'.

Afslutningsvis vil jeg fremhæve årsberetningens høje værdi som opslagsværk. Bortset fra nogle enkelte svipsere, hvor tallene ikke lige er ført á jour eller at den største enkelt modtager af dansk bistand IDA næsten ikke er omtalt, er der imponerende mange oversigter og forklaringer af den gode danske bistand.

Thomas Ravn-Pedersen, der er journalist og redaktør i DR, var informationschef i Folkekirkens Nødhjælp 1996-2006 og formand for Ghana Venskabsgrupperne fra 1985-2006.

Årsberetningen kan fås gratis på www.danida-publikationer.dk.

u-landsoplysning & -journalistik

FREMtiden

Det står sløjt til med u-landsoplysning og udviklingsjournalistik! Engagementet, indholdet og omfanget synger hen. Solidaritet med den fattige verden afløses af fjendskab, mistro og frygt. Folkekirkens Nødhjælp har fået en gave på 10 millioner kroner og vil bruge den til at puste nyt liv i både u-landsoplysning og u-landsjournalistik i Danmark. Det arbejde tager vi hul på med en stor konference. Kom og vær med til at præge debatten!

Sted: Landstingssalen - torsdag den 11. september fra 10 - 16

Tilmelding: på www.noedhjælp.dk/konference fra 1. august 2008

ARRANGERET AF U-LANDSJOURNALISTERNES KLUB, NAIROBI-KLUBBEN OG FOLKEKIRKENS NØDHJÆLP

FOLKEKIRKENS NØDHJÆLP
LIV FØR DØDEN

OVERSÆTTELSER – TOLKNING

Alle sprog, kort leveringstid, etabl. 1976.
98 udlændinge oversætter til deres modersmål.

SES Erhvervs-Service ApS - 7800 Skive
Blichersvej 15A tel 9752 2911 fax 9751 2900
tekst@abc-ses.dk www.abc-ses.dk

BRUG DOG KILDERNE

En vigtig udgivelse om udstationeringer. Især hvis man lever i et heteroseksuelt forhold med tre børn og en velfriseret gravhund.

Af Poul Kjar

ALTING VAR MEGET mindre kompliceret i gamle dage – også når det gælder udstationeringer!

Manden fik et job ude i de store verden, og konen fulgte efter. Fik børn. Kedede sig lidt. Bed det i sig. Dulmede kedsomheden med et par sjusser. Men var fidel, i hvert fald lige indtil manden fandt sig en yngre og lokal model, som han så kunne starte forfra med. Mens konen rejste hjem til Danmark med de store børn.

Indrømmet, beskrivelsen er sat på spidsen.

Nutidens moderne familier fungerer under alle omstændigheder på nogle helt andre præmisser, og det stiller nye udfordringer for unge familier, der rejser ud i den store verden. Det betyder også nye krav og nye muligheder for organisationer og virksomheder med udstationerede medarbejdere – og dem bliver der i takt med globaliseringen flere og flere af.

En tiltrængt afløser

'Verden Kalder' er en håndbog til inspiration for danskere, der beslutter sig for et udlands-eventyr.

Bogen bygger på forfatterens personlige erfaringer med at rejse ud og stifte familie i en fremmed kultur. Derudover medvirker 103 danske familier fra 69 lande, der deler ud af deres erfaringer. De beretter blandt andet om at lære nye sprog, føde børn i udlandet, udfordringer ved international skolegang,

forståelse og respekt for andre kulturer, om kunsten at vende tilbage til Danmark etc.

Bogen er en tiltrængt afløser for den seneste større udgivelse om at blive udstationeret med titlen 'Når Penelope rejser med' fra 1998, og kommer bredt omkring flere af den moderne families udfordringer i forhold til at rejse ud. Ikke mindst hele spouse (medfølgende)-problematikken, spørgsmålet om identitetstab, medrejsende ægtemænd etc. indgår som vigtige aspekter i en opdateret bog om emnet, som bør være obligatorisk læsning for alle, der påtænker at lade sig udstationere.

Skilsmisser og andre samlivsformer

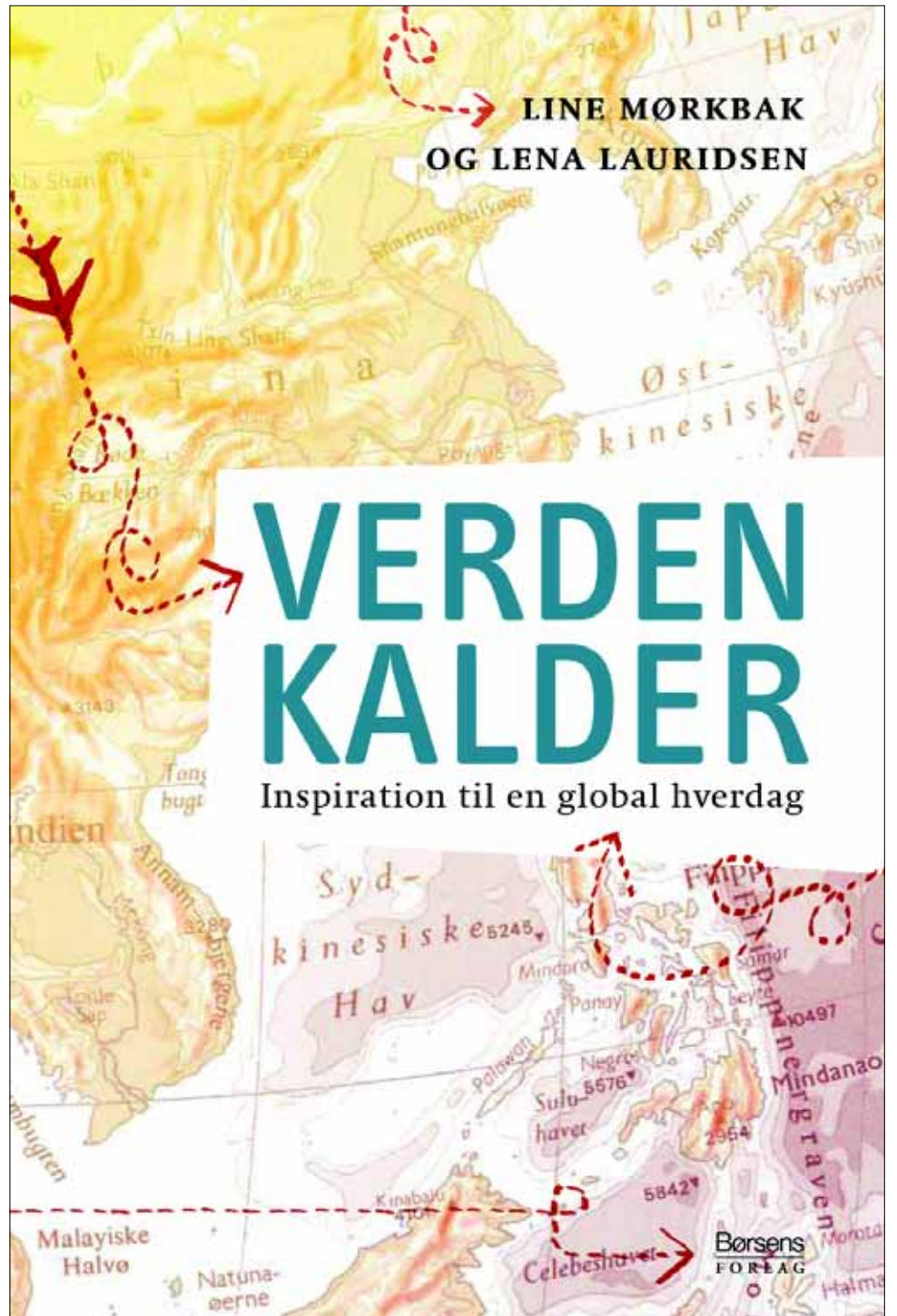
Bogen er dog ikke komplet.

I det moderne Danmark går halvdelen af alle ægteskaber i opløsning, og hvad gør nye sammensatte familier med delebørn, hvis de påtænker at lade sig udstationere? Ringer man op til eksmanden og siger: "Jeg tager lige Bertil og Rebecca med til Etiopien de næste tre år, er det ok med dig?" Denne problematik berører bogen overhovedet ikke.

I det moderne Danmark er mere end 10 pct. af alle parforhold homoseksuelle. Hvad er deres erfaringer med at lade sig udstationere? Bogen nævner det ikke med et ord.

Og hvad med de mange, der vælger den sværeste af alle løsninger – familielivet på distance, hvor mor eller far tager af sted med eller uden børnene, og lader ægtefællen tilbage. En konsekvens af det moderne karriereliv, hvor hverken manden eller kvinden ønsker at gå på kompromis med karrieren.

Bogen omtaler ganske vist historien om den i Tanzania udstationerede Danida-rådgiver og hendes mand, Kenneth, der ender med at blive i Danmark, fordi han får et fedt jobtilbud, da parret midt i udstationeringen rejser hjem på barsel. Hun rejser så tilbage til Tanzania med babyen for at færdiggøre sin kontrakt, men uden Kenneth. Det er en historie med krummer i, men vi hører kun Kenneths version og ikke hendes. Historien slutter uden nogen form for refleksion, per-

'Verden kalder' er en tiltrængt opdatering på tidligere Rejs-ud-bøger. Men forfatterne får ikke udnyttet deres fantastiske kildemateriale i form af 103 udsendte familier.

spektivering, ekspertkommentar eller noget som helst andet.

I det hele taget udnytter forfatterne ikke det fantastiske kildemateriale, de råder over. 103 familier fra 69 lande med hver deres udstationeringsdrama. Det er case-historierne, der giver bogen liv og som vi lærer noget af, men de bliver med nogle få undtagelser ikke foldet godt nok ud. Til gengæld skrives der rigtig, rigtig meget om at tage af sted med børn.

Der skrives for lange og generaliserende almindeligheder om kulturel adfærd, kulturelle variable, omverdenens syn på danskerne

etc. Forfatterne skulle have troet noget mere på deres unikke kildemateriale og identificeret familier, som ikke lever i skabelon-ægteskaber. På bekostning af den akademiske kulturteori.

Poul Kjar er tidligere journalist på *Udvikling*, og blandt andet forfatter til tema-nummeret 'Med som nr. 2' om spouses. (*Udvikling* nr. 3/2007)

Verden Kalder – Inspiration til en global hverdag. Af Lena Lauridsen og Line Mørkbak. Børsens forlag. 303 sider, 250 kr.

MED HENSYN TIL HARRY

'Med hensyn til Harry' består af seks velfortalte noveller, der kommer omkring New York, Tanzania, England og Zanzibar. Her møder vi den ældre dommer i Rwanda, der mister sin elskede søllelefant, og en dansk hjælpearbejder, der begærer en afrikansk mand. Titelnovellen handler om storvildtjægeren Harry, der bliver dræbt af en løve i Tanzania. De gennemgående temaer i novellesamlingen er ensomhed, selvforståelse og om hvordan vi sikrer basale menneskelige vilkår. Forfatteren Natasha Illum Berg bor i dag i Tanzania. Lindhardt og Ringhof. 249 kr. 242 sider.

MIDDAG MED MUGABE

Hvordan forvandler den idealistiske frihedskæmper, som forfatteren Heidi Holland spiser middag med i 1975, sig til Zimbabwes internationalt kritiserede og forhadte diktator Robert Mugabe, som hun interviewer i 2007? Heidi Holland tegner i sin bog 'Dinner with Mugabe – The untold story of a freedom fighter who became a tyrant' et portræt af mennesket bag magten. En sørgeligt aktuel bog. Bogen er, som titlen antyder, skrevet på engelsk. Penguin Group. 229 kr. 250 sider.

REJSEGUIDE TIL KVINDER

'Rejs sikkert: Guide til personlig sikkerhed for kvinder, der rejser' er den første rejseguide på dansk til kvinder. Forfatterne Tanya Spencer og Chris Poole giver deres bud på, hvordan man rejser sikkert gennem verden som kvinde i en tid, hvor trusler om terror, overgreb og tyveri ikke bliver mindre presserende. I 'Rejs sikkert' gennemgår forfatterne redskaber, færdigheder og holdninger, som gør kvinder til bevidste og opmærksomme rejsende. Man kan også læse om syv elementer til at forebygge vold og farlige episoder på rejsen. 195 kr. Eget forlag.

FRA RWANDA TIL THY

'Rwandas Børn' er Angeliqumugwanezas personlige beretning om, hvordan hun først overlever folke-mordet i Rwanda i 1994 og dernæst syv års umenneskelig barsk flugt. Angeliqumugwaneza er 13 år, da myrdierne mellem hutuer og tutsier i hendes hjemland begynder. Angeliqumugwaneza og hendes familie og to millioner andre rwander tvinges til at forlade en hverdag med skole, arbejde og kirke og flygte til en uvis fremtid. Angeliqumugwaneza og Peter Fuglsang: *Rwandas Børn*. Gyldendal. 299 kr.. 321 sider. Læs interview med Angeliqumugwanezas på www.udvikling.dk

Anne-Sofie Holms interesse for valg – her i Bhutan – går tilbage til specialet, hvor hun skrev om 'demokratiske valg som et konfliktløsningsredskab'. Foto: Sumit Dayal.

ALTID ET VALG I HORISONTEN

Hvad koster det at afholde lokalvalg i Rwanda? Vil vælgerne i Nepal stole på resultatet af de elektroniske stemmebokse, når de leveres af Indien? Den slags spørgsmål har Anne-Sofie Holm gjort det til sin karriere at finde løsninger på.

Af Line Wolf Nielsen

ANNE-SOFIE HOLM har det lange lyse hår sat op i en hestehale og skjorteærmerne smøget op til albuen. EU Election Observation Mission står der med gult på den mørkeblå skjorte. Da *Udvikling* møder 34-årige Anne-Sofie Holm, er hun på arbejde som valgobservatør i Bhutan. Siden har der været rådgivningsopgaver i Guinea Bissau, Zambia og Mozambique.

Bhutan er officielt verdens nyeste demokrati, og valget gik fint. Anne-Sofie Holm ville dog gerne have haft en kommentar med i den afsluttende rapport om, at en del stemmesedler blev kasseret, fordi markeringen ikke var helt efter reglerne – selv om ”voter’s intension was clear,” som hun formulerer det.

Anne-Sofie Holm fik for otte år siden sit første job for UNDP og har stort set arbejdet i FN-systemet og opholdt sig i udlandet lige siden. I Bhutan er hun dog udsendt som langtidsobservatør fra det danske udenrigsministeriums internationale beredskabsliste (IHB) og derfor på orlov fra sit job hos UNDP.

Det er hendes fjerde mission som observatør. Normalt arbejder hun mest med forberedelsen af valg og rådgiver blandt andet om, hvilke valgsystemer der vil være de bedste, og hvilke tidshorisonter der er mulige.

Hendes viden om hvordan man planlægger og implementerer et valg, er en viden det internationale samfund gerne yder støtte til, og som ofte ikke findes lokalt i et samfund, hvor valg følger år med konflikt og udemokratisk styre. Derfor har hun næsten altid et par flybilletter hængende på køleskabet hjemme i lejligheden i København. Når der ikke er tale om IHB-missioner, er det UNDP, der vælger, hvor hun skal engageres. Her er hun *Electoral Procurement Advisor* og en del af et særligt valgrådgivnings-team og en særlig EU-UNDP task force for valg-assistance, der enten rådgiver UNDP’s landkontorer eller arbejder direkte med et lands valgkommissioner.

Omrejsende valg-venner

Selvom omgivelserne og den politiske kon-

tekst varierer, er det ofte den samme cirkel af globale kollegaer, som Anne-Sofie Holm træffer på. Det passer hende fint.

– Valgmisioner er normalt meget intensivt arbejde og som valgdagen nærmer sig arbejder man ofte både nat og dag. Ens kollegaer bliver også ens venner. Det giver en vis form for kontinuitet i en ellers ret omskiftelig tilværelse, at man heldigvis mødes igen og kender hinandens styrker og svagheder.

”

Når man går med trætte ben i kold bjergluft blandt yak-okser i et nomadeområde op mod Tibet, kan spørgsmålet om, hvad man egentlig laver med sit arbejde, godt være lidt svært.

Nogle af de områder, hvor Anne-Sofie Holm kommer frem, er det dog ikke altid lige nemt at forsvare eller forklare, hvorfor det er vigtigt at implementere avancerede valgssystemer.

– Når man går med trætte ben i kold bjergluft, blandt yak-okser i et nomadeområde op mod Tibet, kan spørgsmålet om, hvad man egentlig laver med sit arbejde, godt være lidt svært: Jeg arbejder for demokratiske værdier og frie valg, men her handler det om at få mad på bordet og den daglige overlevelse!

DANSK BIDRAG TIL INTERNATIONALE VALG

Danmarks Internationale Beredskab (IHB) sendte sidste år i alt 82 valgobservatører ud til 20 forskellige lande.

IHB udsender primært til EU og OSCE missioner. Økonomisk og praktisk bistand til forberedelse og tilrettelæggelse af valg er ikke det samme som støtte til valgobservation. En valgobservation er en uafhængig observation af, om valget foregår i overensstemmelse med de nationale bestemmelser for valgafholdelse og internationale standarder for frie og retfærdige valg.

De seneste år har IHB brugt godt 2 mio. kr. om året til deltagelse i valgobservationer.

siger hun.

Tvivlen kender hun også fra Afghanistan, hvor hun har arbejdet i flere omgange.

– Den ene dag er de krigsherrer, den næste er de politikere. Det er ikke altid nemt at vide, om man gør det rigtige.

Netop arbejdet i Afghanistan gav anledning til mange overvejelser.

– Valg kan være en kynisk industri, hvor det internationale samfund går ind med uhyrlige budgetter. I Afghanistan var der over 300 mio. dollars til valgene i 2004 og 2005, og det så jo godt ud på den internationale scene at engagere sig – men man har fokus på blot ét enkelt valg og når det er overstået, så rejser alle og efterlader landet uden ny og bæredygtig kapacitet.

Ifølge Anne-Sofie Holm er der dog kommet mere fokus på det, man kalder en valg-cyklus, hvor planlægningen og finansieringen af valg rækker år frem og ofte inkluderer mere end et enkelt valg.

’FN-drivtømmer’

Anne-Sofie Holms lejlighed i København stod tom i mange år, men siden januar, hvor hun kom hjem fra et halvt år i Nepal, har hun haft base i Danmark. Hun anslår dog, at hun nok stadig er ude på missioner cirka 80 pct. af tiden. Ellers er hun at finde på UNDP’s kontor i København. Selvom det giver adrenalin at rejse rundt i verden, kan Anne-Sofie Holm godt frygte at ende som ’FN-drivtømmer’.

– Jeg bliver hurtigt rastløs hjemme. Som ungt menneske er det fint med al den dynamik, men som man bliver ældre, bliver det mere rodet og rodløst, og jeg insisterer nu på at komme hjem og stille kufferten mellem hvert projekt, siger hun.

Ud over valget i Bhutan er der i 2008 også foreløbig blevet plads til opgaver i Zambia, Guinea Bissau og Mozambique. Forude venter Afghanistan. For Anne-Sofie Holm er der altid et valg i horisonten.

KARRIERE

Anne-Sofie Holm startede i UNDP i 2000. Året efter kom hun til FN-missionen i Kosovo med Hans Hækkerup som chef. Siden har hun arbejdet ved forskellige FN-enheder, primært UNDP, men også UNOPS, UNICEF, UN-DPKO, UN-EAD – men altid i felten.

Foto: Line Wolf Nielsen

'DEN FREMMESTE EKSPERT PÅ OMRÅDET'

Demokratiexperten Jørgen Elklit leder valgkommissionen, som skal hele Kenyas sår efter det voldelige valg.

Af Jan Kjær

ARBEJDSOM, samvittighedsfuld, leveringsdygtig, tålmodig og yderst hjælpsom.

Det skorter ikke på positive tillægsord, når kollegaer skal beskrive Jørgen Elklit. Den 65-årige professor og demokratiexperte ved Institut for Statskundskab i Århus har nu i 18 år rejst verden rundt for at rådgive om de vanskelige valg.

Nepals første demokratiske valg i 1990 blev Elklits debut. I 1992 fulgte en hjælpende hånd til Kenya. I 1994 sad han i valgkommissionen ved parlamentsvalget i Sydafrika, hvor Mandelas ANC kom til magten efter det undertrykkende apartheidstyre. Siden har så forskellige lande som Kina, Afghanistan, Tanzania, Bosnien-Hercegovina, Irak, Kirgisistan, Letland, Storbritannien og Danmark haft brug for professorens kunnen.

Nu har FN's tidligere generalsekretær, Kofi Annan, bedt den danske ekspert om at undersøge, hvad der gik galt ved valget i Kenya i december. Her førte beskyldninger om valgsvindel til en voldsbølge med omkring 1.500 dræbte og 600.000 internt fordrevne. En valgkommission skal søge at hele sårene, og Jørgen Elklit er tildelt den ærefulde post at lede sekretariatet i Nairobi.

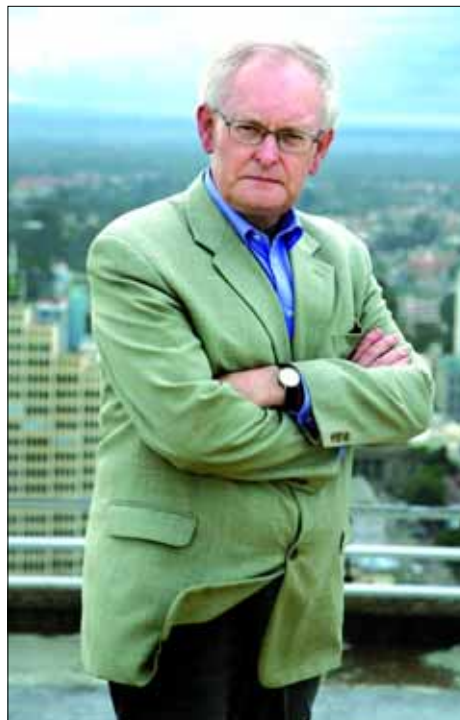
Hvad gør den danske valgexperte så eftertragtet? Kollegaer peger på Jørgen Elklits store viden og kompetence. Han kan sin lektie. Manden ved stort set alt, hvad der er værd at vide om, hvordan valgsystemer skal indrettes. En enkelt kalder ham endog 'den fremmeste ekspert på området.'

En myreflittig mand

Professoren er tålmodig og meget pædagogisk. Han kan virkelig forklare tingene, så politikerne forstår det, lyder det. Desuden nyder han godt af at blive brugt mange gange. Det giver den nødvendige erfaring.

Og så kan han forhandle og argumentere. Det er vigtige evner, når man skal rådgive andre lande.

Jørgen Elklit er ikke dogmatisk, når det

Jørgen Elklit i Nairobi. Foto: Evelyn Hockstein.

gælder valgprocesser. Det grundlæggende skal være i orden, men han er åben for at se strategisk – og ikke mindst politisk – på realiteterne. Han har et skarpt blik for, hvad der bidrager til at udvikle demokratiet og forbedre valgprocesserne.

Den danske valgexperte har ry for at være myreflittig. I en sådan grad, at spørgsmålet om Elklits fritidsinteresser afføder svaret: Arbejde. Ud over den internationale valgindsats forsker han stadig intenst i dansk politik.

Badminton med vennerne for at holde sig i form og en stor historisk interesse bliver der dog også tid til.

Jørgen Elklit er gift med gymnasielærer Tove Elklit, som han mødte på universitetet helt tilbage i studieårene. De har netop købt en landejendom ved Odder syd for Århus.

Udfordringen Kenya

Professoren går op i detaljen. Forkerte kommaer og sjuks er ikke Elklits livret. Tingene skal være i orden. Han sætter nemlig de samme krav til omgivelserne som til sig selv.

Der er ingen tvivl om, at Jørgen Elklit får brug for både erfaring, forhandlingsevner, tålmodighed og alle de andre plusord, for opgaven i Kenya er langt fra nem.

Lige så stor bevågenhed, der var om valgkommissionen, da den blev nedsat, lige så passiv – hvis ikke ligefrem modvillig – har den nye samlingsregering i Kenya været over for kommissionen, da den begyndte at arbejde. Ministerposterne og resten af rovet er delt mellem de politiske parter. Hvem har nu brug for Elklit og de andres arbejde? Og har man i sinde at lytte til en international kompetence? Den jyske professor får vist brug for både sit vid og sin gennemslagskraft.

Jan Kjær er freelancejournalist.

Læs også analyse om Kenya efter valget side 9.

NYT OM NAVNE JULI 2008

BILATERALE

Philip Brynnum Jespersen, 39, er ansat som seniorrådgiver under Donor Coordination Centre i Pristina, Kosovo.

Carsten Lund, 63, er ansat som seniorrådgiver under Programme for Local Economic Development i Niš, Serbien.

Mogens Mechta, 61, er ansat som seniorrådgiver til Joint Water and Sanitation i Uganda.

John Frederick Metzger, 58, er ansat som seniorrådgiver ved Joint Water and Sanitation Sector Programme Support – water resources i Uganda.

Kurt Frank Nielsen, 58, er ansat som seniorrådgiver under Promotion through Business and Skills Development i Pristina.

Lars Ranfelt, 59, er ansat som seniorrådgiver under Programme for Employment Promotion through Business i Pristina, Kosovo.

UDENRIGSMINISTERIET

Martin Bille Hermann, 39, tiltræder som chef for Kontoret for Asien og Latinamerika. Martin Bille Hermann kommer fra en stilling som souschef i det udviklingspolitiske kontor.

NGO'ER

Jess Groth Banke, 39, er det næste år udsendt til Kenya for Læger uden Grænser. Jess Groth Banke skal arbejde som administrativ og økonomisk koordinator for et katastrofelager i Nairobi.

Per Boesgaard, 41, er rejst til DR Congo for Læger uden Grænser, hvor han det næste halve år skal arbejde i byen Masisi. Per Boesgaard skal være koordinerende administrator med ansvar for projektets økonomi og personaleadministration.

Matthias Gamrath, 34, er rejst til Sierra Leone i Vestafrika, hvor han de næste ni måneder skal arbejde som administrator for Læger uden Grænser (MSF). Matthias Gamrath skal koordinere Læger uden Grænsers administrative arbejde i distrikterne Bo og Pujehun, hvor organisationen yder medicinsk hjælp til flygtninge fra Liberia og den lokale befolkning.

Jesper Gerner Jensen, 54, er ny international chef i Dansk Røde Kors. Han får med titlen det overordnede ansvar for Dansk Røde Kors' internationale udviklings- og katastrofearbejde og en afdeling med 45 ansatte. Jesper Gerner Jensen overtager posten som international chef efter Anders Ladekarl.

Mette Ulrich Petersen skal i de kommende to år være med til at lede internationalt Røde Kors' arbejde i Sydasiens. Mette Ulrich Petersen skal blandt andet arbejde med sundhed blandt de fattige befolkninger og katastroforebyggelse i sårbare områder.

ANDRE

Anette Aarestrup er udnævnt til Business Development Director for udviklingsbistand i hele COWI-koncernen. Udnævnelsen af Anette Aarestrup sker på baggrund af en samling af COWI's udviklingskompetencer i divisionen Økonomi og Management.

Catherine Gathoni, 25, oprindeligt fra Kenya, vandt titlen som *Miss Africa Danmark 2008* ved det store velgørenhedsshow Miss Africa i Store Vega i København, lørdag den 14. juni.

Stephen Kinnock, 38, ansat i British Council (og gift med Socialdemokraternes formand Helle Thorning-Schmidt), udsendes for British Council til Sierra Leone.

Lars-Peter Søbye bliver ny administrerende direktør for COWI-koncernen, hvor han afløser Klaus H. Ostenfeld. Sidstnævnte fortsætter dog som medlem af COWIfondens bestyrelse. Lars-Peter Søbye er uddannet civilingeniør og har været ansat i COWI siden 1986.

DET ER GRATIS AT ABONNERE PÅ UDVIKLING

Læs mere på www.udvikling.dk

Alt henvendelse: Schultz Distribution, Herstedvang 4, DK-2620 Albertslund
Magasinpost UMM Id-nr. 42328

Første afsnit af tv-serien *Min afrikanske forbindelse* foregår i Kenya, hvor tv-holdet rejser i sporet af Danida-rådgiver Preben Enhard, der for 20 år siden arbejdede med at skaffe rent vand. Serien er produceret af tredje-semester-studerende fra Den Grafiske Højskole i samarbejde med Udenrigsministeriet.
Fotos: Den Grafiske Højskole.

GENSYN MED MR. WAITHAKA

DR1 sender fra slutningen af august en tv-serie om udviklingsbistand i Afrika produceret af tv-studerende. Konceptet er simpelt: Tidligere Danida-rådgivere taler med programværten om arbejdet i Afrika for fem, 10 eller 20 år siden, hvorefter redaktionen rejser af sted for at følge op på indsatsen.

Af Signe H. Damkjær

I SINDAL i Nordjylland sidder Preben Enhart. For 20 år siden arbejdede han i Kenya på et vandprojekt, der skulle sikre, at lokalbe-

folkningen i byen Motomo fik adgang til vand. Men hvad er der sket med projektet, siden han forlod det? Og hvad er der sket med hans gode ven og kollega Mr. Waithaka? Det er grundplottet i det første afsnit i serien *Min afrikanske forbindelse* der sendes på DR1 fra mandag den 25. august og fem uger frem.

Fællesnævneren for programmerne er den tidligere udsendtes gensyn med et projekt og med mennesker i Afrika, som har betydet noget for personen. Programseriens fem hovedpersoner udgøres af yngre og ældre Danida-rådgivere (og en enkelt tidligere FN-ansat) af begge køn, der har været udsendt for mellem fem og 25 år siden til henholdsvis Kenya, Zambia, Tanzania, Ghana og i en flygtningelejr på Afrikas Horn.

Masser af identifikation

Programmerne starter i den tidligere udsendtes private hjem, hvor han/hun sammen med programvært Jesper Degn følger tv-holdets

søgen efter projekter og de mennesker, som den udsendte samarbejdede med. Den udsendte får følelsesmæssige op- og nedture efterhånden som rejsen skrider frem, og det giver programmerne fremdrift og masser af identifikation. Vi kender det jo alle sammen – det dér med at vende tilbage til steder og mennesker, som vi ikke har set i mange år.

I Kenya følger vi ad bumpede jordveje redaktionens søgen efter Daniel Waithaka, mens Preben Enhard sidder tilbage i Danmark. Vi møder den lokale slagter og mange andre, der griner genkendende, når journalisten viser dem et fotografi af Preben Enhart iført shorts. Og til sidst, jo sørme, Daniel Waithaka er i live, og journalisten medbringer en videohilsen fra Preben i Nordjylland til sin gamle ven i Kenya. Ikke et øje tørt.

Tv-undervisning på den hårde måde

Min afrikanske forbindelse er opstået i samarbejde mellem Den Grafiske Højskoles nye tv- og medieuddannelse i København, Udenrigsministeriet og Danmarks Radio. De fem programmer er alle produceret af studerende på tredje semester.

– Vores tilgang til tv-uddannelsen er, at de studerende skal kombinere teori og praktik. Og man må sige, at samarbejdet med Udenrigsministeriet og DR om at producere en hel tv-serie fra det afrikanske kontinent lever op til, ja nærmest overgår vores egne forventninger om at føre tv-undervisningen ud i prak-

tisk produktion, siger Kirstine Vinderskov, en af underviserne på tv- og medieuddannelsen.

Charlotte Henriksen, Udenrigsministeriets tovholder på projektet, siger:

– Med programmerne formidler vi moderne bistand, der bliver fortalt gennem den personlige historie. Samtidig fortæller vi om udviklingen i et afrikansk land både på helt lokalt plan og i et større perspektiv. Vi vil gerne vise, at der er nogle stærke personer derude. Det kan godt være, de får hjælp fra Danmark, men der er en lokal drivkraft, energi og initiativ bag udviklingen.

Kirstine Vinderskov fra Den Grafiske Højskole mener, at det er helt afgørende at lægge vægt på det personlige, når man formidler u-landsstof på tv.

– Det er en svær balancegang mellem den lidt tungere information om noget, som folk ikke er synderligt interesseret i og noget, som er vedkommende. Vi lader en person folde historien om projektet ud samtidig med, at vi bruger en dygtig vært til at binde de mange sekvenser fra Afrika sammen i studiet i Danmark. DR har sagt, de synes, det er et skridt på vejen mod at formidle u-landsstof på en interessant måde.

Programmerne *Min afrikanske forbindelse* sendes på DR1 om eftermiddagen fra mandag den 25. august og fem uger frem, og genudsendes sent tirsdag aften.